

STAVBARSKA DELAVNICA DRUŽINE ROJINA V BREZOVICI V BRKINIH V 17. STOLETJU IN NA ZAČETKU 18. STOLETJA

Stavbarji Rojina iz Brezovice v Brkinih so delovali v 17. stoletju in na začetku 18. stoletja na stičnem območju Brkinov, Krasa in Istre, ki je tedaj spadalo pod Goriško grofijo, okolico mesta Trst in vojvodino Kranjsko. Cerkvenoupravno je bilo razdeljeno na župnije Brezovica, Dolina, Povir, Senožeče in Hrušica v tržaški škofiji.

V 17. stoletju se je na tem območju izvajal obširen program obnove in graditve cerkva. Za to podeželsko cerkveno arhitekturo je tako kot tudi v nekaterih sosednjih predelih značilno zlitje stilnih prvih pozne gotike, ki se kaže zlasti v poligonalnih stavbnih lupinah prezbitერიjev, ter renesanse in zgodnjega baroka, opaznih v oblikovanju in krašenju klesanih stavbnih členov in kamnite opreme. Starejša umetnostna zgodovina označuje to mešanico stilov na Primorskem z izrazom »kraška renesansa«.

V uvodu je treba vsaj na kratko opisati njene poglobitvene značilnosti. Na prvem mestu kaže omeniti obokan tristransko zaključen prezbitერიj, ki je ožji od preostalega, enoladijskega prostora cerkve. Stilno je najbolj izrazito cerkveno pročelje s portalom in kvadratastima oknoma ob straneh. Njihovi različno profilirani okvirji so okrašeni z rozetami, volutami ipd. Vrh pročelnega zatrepja je praviloma eno- ali dvonadstropna zvončnica iz rezanega kamna. Redkejši so zvoniki oglejskega tipa, prislonjeni k pročelju. V stranskih stenah teh cerkva so največkrat preprosta visoka pravokotna okna z globoko posnetimi ostenji, tu in tam okrašena s plitvim profiliranim napuščem ali simsom. Pročelju je bila navadno kasneje prizidana lopa ali *klanica* s trikapno ali dvokapno streho, ki jo nosijo stene ali dva klesana slopa z arkadami. Strehe teh cerkva so (bile) pogosto strme, krite s skrilami in obrobjene s tripasovnim konzolnim venčnim zidcem.

STAVBARSKE DELAVNICE NA STIČIŠČU BRKINOV, KRASA IN ISTRE V 17. STOLETJU

Pri tako obsežnih in več kot stoletje trajajočih nepretrganih zidavah, dozidavah in obnovah cerkva na tem območju je sodelovalo precej zidarjev in kamnosekov, njihovih skupin in stavbarskih delavnic. Delavnice so se lahko razvile oziroma so se ustale v krajih, ki so imeli v bližini dovolj kakovostnega kamna, primerne za kamnoseško obdelavo,¹ in ugodno prometno lego, pomembno vlogo pa je imel tudi sedež župnije kot glavnega pobudnika zidave in opremljanja cerkva.

Pri proučevanju arhivskega gradiva župnij na tem območju smo odkrili nekaj stavbarskih delavnic, ki so delovale daljši čas, in zvedeli za številna njihova cerkvena dela.² V Lokvi, ki je spadala pod župnijo Dolina, je bila stavbarska delavnica družine Vever, v brezoviški župniji pa sta bili kar dve taki delavnici: Rojinova v Brezovici in Felicijanova v Rodiku. V Dolnjih Ležečah sta izpričana vsaj dva rodova stavbarjev iz družine Perhavec, na Gradišču pri Divači pa brata Cerkenik, ki sta bila zidarja in kamnoseka. Kot kaže, so bili vsi slovenskega rodu. Čeprav so župnijski arhivi zelo bogati s podatki, ki osvetljujejo stavbno zgodovino tamkajšnjih cerkva, in nam marsikdaj sporočajo tudi imena njihovih ustvarjalcev, so bili ti stavbarji v slovenski umetnostni zgodovini do nedavna skoraj povsem neznani.³

¹ O kamnolomih v Lipici in v Rodiku posredno govorijo tudi urbarji. Prim. župnijski arhiv (od tu dalje ŽA) Dolina, *Urbar Boljunec 1673*, list 58; *Urbar Dolina I. 1675*, list 77v.

² V takratni posvetni arhitekturi pa doslej še nismo izsledili nobenega objekta, ki bi ga lahko pripisali kateri izmed njih.

³ Anže Felicijan starejši (pred 1620–okrog 1680) je zgolj omenjen pri cerkvi v Hrastovljah. Prim. Marijan ZADNIKAR, *Hrastovlje. Spomeniški vodniki*, Ljubljana 1961, str. 13; Marijan ZADNIKAR, *Hrastovlje*, Ljubljana 1988, str. 14. Tržaški arheolog Stanko Flego pa je objavil nekaj podatkov iz urbarskih zapisov o Anžetu Felicijanu mlajšem (1641–1718) iz časa, ko je zidal cerkev sv. Andreja pri Dolini. Prim. Stanko FLEGO, O cerkvah sv. Andreja in sv. Martina pri Dolini (Zgodovinsko-topografske beležke), *Jadranski koledar 1985*, Trst 1985 (?), str. 190, 191. Vrzel v poznavanju teh stavbarskih delavnic in njihovih del so nekoliko zapolnili: Daša PAHOR, Mojster Anže Felicijan in arhitektura 17. stoletja med Krasom, Brkini in Istro, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, n. v. 40, 2004, str. 127–156; Božidar PREMRL, Kamnoseki Felicijani v luči arhivskih in epigrafskih virov, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, n. v. 40, 2004, str. 282–311; Božidar PREMRL, Felicijan, Anže, st. (latin. *Anse Felician*), zidarski i kamenorezački majstor u Rodiku, geslo v: *Istarska enciklopedija*, Pula 2005, str. 222.

Stavbarsko delavnico družine Rojina, ki je v obravnavanem času prva arhivsko izpričana na tem območju, bomo predstavili z razpoložljivimi arhivskimi podatki, številna njena dela, ki povečini niso podpisana, pa bomo skušali prepoznati tudi na podlagi stilnih primerjav.

Najpomembnejši arhivski vir so urbarji ali gospodarske (računske) knjige posameznih cerkva ali bratovščin, ki jih hranijo v župnijskih arhivih Brezovica (zdaj v Slivju), Dolina in Povir, in matične knjige župnije Brezovica. V kroniki župnije Brezovica⁴ je zapisanih še nekaj informacij, ki morda izvirajo iz nekega neznanega listinskega arhivskega gradiva.⁵ Iz teh virov bo marsikatera doslej anonimna cerkvena stavba (ali njen del) dobila avtorsko ime in bo natančneje uvrščena v čas, izvedeli pa bomo tudi za nekatere stavbe ali kamnoseške izdelke, ki so danes v ruševinah ali pa o njih ni več sledu.

ZAČETEK STAVBARSKE DELAVNICE V BREZOVICI: MOJSTER VINCENC ROJINA

Pisec kronike župnije Brezovica navaja raznovrstna zidarska, kamnoseška in druga dela Anžeta Rojine,⁶ drugih mojstrov iz iste družine pa kljub razpoložljivim arhivskim podatkom ne omenja. Da je bil stavbar že Anžetov oče Vincenc ali *Vince* Rojina, zvmemo v urbarju cerkve sv. Štefana v Orehku oziroma Kovčicah v Brkinih, v katerem je navedena pogodba s tem mojstrom o graditvi prezbiterija in zvončnice (*il coro et campanil*), sklenjena leta 1637.⁷

V arhivu brezoviške župnije ni podatkov o njegovem rojstvu in poroki, saj sodita v čas, ko tam še niso vodili poročne in rojstne knjige, ali pa se nista ohranili. V mrliški knjigi, v kateri je kot datum njegove smrti zapisan 7. november 1649,⁸ starost pokojnika ni navedena. Enako velja tudi za njegovo ženo Katarino, ki je umrla že nekoliko prej, 19. februarja 1648, kmalu po zadnjem porodu.⁹ O Vincenčevi približni starosti oziroma času njegovega rojstva je mogoče sklepati samo na podlagi znanih rojstnih podatkov njunih otrok. V rojstni knjigi je kot prva vpisana hči Uršula leta 1641, sledita ji dvojčici Helena in Neža leta 1645 in kot zadnji sin Matija 11. februarja 1648.¹⁰ Sin Anže oziroma Janez se je rodil prej, kot so začeli voditi rojstno knjigo. Posredno pa govori o času njegovega rojstva mrliška knjiga, v kateri piše, da je umrl leta 1687, star približno petdeset let.¹¹ Potemtakem se je rodil okrog leta 1637, zelo verjetno pa vsaj nekaj let prej. Če upoštevamo nekatere druge znane zelo približne ali bolj netočne navedbe starosti pokojnikov v brezoviških mrliških knjigah in primerjalno ugotovljene razlike njihove starosti, lahko Anžetovo rojstvo utemeljeno pomaknemo v čas okrog leta 1630. Ker v matičnih knjigah in urbarjih ne najdemo nobenega sočasnega podatka o družini Rojina, sklepamo, da je bil Anže prvorojenec. To bi hkrati pomenilo, da sta se njegova starša poročila v tistem času oziroma nekoliko prej. Na podlagi domnevnega časa poroke pa je mogoče sklepati tudi o približnem času Vincenčevega rojstva. Če upoštevamo, da je Vincenc opravil vajensko učno dobo, po pridobitvi učnega pisma več let kot pomočnik potoval in gostoval pri mojstrih v drugih deželah in pred poroko morda pridobil tudi mojstrski naslov, lahko sklenemo, da se je rodil okrog leta 1600. Skoraj zanesljivo pa je, da njegov rojstni kraj ni Brezovica, temveč da je prišel tja od drugod, kakor je verjetno kasneje prišel Anže Felicijan v sosednji Rodik. K temu navaja tudi dejstvo, da v matičnih knjigah župnije Brezovica ne zasledimo nobene druge družine s priimkom Rojina.¹² O življenjskih mejnikih prvega znanega brezoviškega stavbarja Vincenca Rojine torej lahko povzamemo, da se je rodil

4 ŽA Slivje, Franc ROŽIČ, *Kronika župnije Brezovica*, 1955 [tipkopis].

5 Nekaj takega arhivskega gradiva je že zdavnaj strohnelo v vlažnem župnišču v Brezovici. Štiriintrideset škatel ga je shranjenega v škofijskem arhivu v Kopru, a v njem skorajda ni listin iz 17. stoletja.

6 ROŽIČ 1955 (op. 4), str. 5, 72, 74.

7 ŽA Slivje, *Urbar cerkve v Orehku* 1629, list [1].

8 ŽA Slivje, *Mrliška matična knjiga* (od tu dalje MMK) *Brezovica 1640–1696*, list 10. Lapidarni vpis smrti leta 1649 se glasi: *Adi 7. 9bre morsse Vince Royna*.

9 MMK *Brezovica 1640–1696* (op. 8). Ker je Katarina umrla kmalu po zadnjem porodu, je najbrž umrla še razmeroma mlada in je bila verjetno precej mlajša od moža.

10 ŽA Slivje, *Rojstna matična knjiga* (od tu dalje RMK) *Brezovica 1640–1678*. Matiji je šel za botra Oktavij Pulino, ki je bil plemenitega rodu.

11 MMK *Brezovica 1640–1696* (op. 8).

12 Danes tudi na širšem Primorskem ni najti priimka Rojina, znan pa je na območjih Kranja, Dravograda, Šmarja pri Jelšah, Ljubljane in Ljubljane okolice. Prim. France BEZLAJ [odgovorni ur.], *Začasni slovar slovenskih priimkov*, Ljubljana 1974. Neka negotova sled pa vodi v Povir. V urbarju cerkve sv. Petra v Povirju, za katero je sezidal zvonik Vincenčev sin Anže, je ta pri plačilih, ki jih je prejel za leto 1661, v dveh primerih imenovan kot *Janse Roinih*, namesto običajnega *Roina*. Prim. ŽA Povir, *Urbar cerkve sv. Petra v Povirju* 1635, list [191]. Ker je bil v tistem času v Povirju doma priimek Rojnik, sta možna dva sklepa: ali se je pisec pri zapisovanju Anžetovega priimka zmotil zaradi podobnosti s priimkom Rojnik ali pa obstaja med njima neka globlja, sorodstvena povezava in je

neznano kje verjetno okrog leta 1600, se okrog leta 1630 poročil s Katarino ter z njo imel prvorojenca Anžeta in potem še štiri otroke; umrl je kot vdovec leta 1649.

Tudi cerkveni urbarji ne povedo prav dosti o njem. Prvič je mojster Vincenc Rojina (*M.^{ro} Vincenzo Royna*) omenjen leta 1636 kot priča pri pisanju neke oporoke, istega leta pa je bil zapisan tudi na seznamu dolžnikov cerkve v Brezovici.¹³ Po tem bi sklepali, da se je ustalil v Brezovici približno v tem času. V letih 1639–1642 se večkrat navaja njegovo ime v registrih bratovščine sv. Valentina v bližnjem Rodiku in enkrat tudi ime njegove žene,¹⁴ v letih 1647, 1648 in 1649 pa je bil vpisan v seznamih dajalcev prispevka oziroma kontribucije cerkvi.¹⁵ Kasneje, v letih 1665 in 1666, najdemo v teh seznamih tudi imeni njegovega sina Anžeta in žene Helene, ki sta v ta namen prispevala vsak po 12 lir in 12 soldov.¹⁶

STAVBARSKA DELA MOJSTRA VINCENCA ROJINE

Že omenjeno prvo arhivsko dokumentirano delo Vincenca Rojine sta prezbiterij in zvončnica cerkve sv. Štefana, ki stoji na samem na vzpetini med vasema Kovčice in Orehek in pripada obema. V pogodbi z mojstrom je bilo leta 1637 dogovorjeno, da bo za to delo prejel 35 dukatov ter nekaj sira in ovsu.¹⁷ Kakor je mogoče sklepati iz nadaljnjih skopih podatkov v urbarju te cerkve, je bila zvončnica popravljena še tisto leto, zidava prezbiterija pa se je najbrž zavlekla do leta 1641. V tistem letu se omenja tudi sodelovanje zidarjev iz Ritomeč.¹⁸

Današnja zvončnica, ki je sklesana iz domačega sivozelena flišnega peščenjaka, je že novejšega datuma (na njej je vklesan napis z letnico 1876), tristransko zaključen prezbiterij, zidan iz enakega kamna, pa je ohranjen v izvorni podobi. V njem je rebrast obok z osrednjim sklepnikom v obliki rozete, rebra pa slonijo na konzolah, ki so oblikovane kot navzdol obrnjene tristrane prizmatične konzole s polkroglo spodaj.

Ime mojstra Vincenca znova najdemo v urbarjih šele deset let kasneje, in sicer v zvezi z zidavo cerkve (*fabrica domy*) najdenja sv. Križa v Kastelcu, na severozahodnem obrobju Istre. Na njegovo zidarsko skupino se najbrž nanaša že plačilo neimenovanim zidarjem novembra leta 1646, izrecno na njegovo ime (*M.^{ro} Vicentio Muratori*) pa se glasi vrsta izplačil za zidarska in kamnoseška dela v letih 1647, 1648 in 1649 v skupnem seštevku 440 lir.¹⁹ Opravljena dela v zapisih niso specificirana, verjetno pa so obsegala postopno zidavo sten prezbiterija in ladje v skladu z gmotnimi zmožnostmi tamkajšnje soseske. Kot značilnost te zidave omenimo številne vogelnike, dele talnega zidca in strešnega venca prezbiterija ter oknjake iz rdečkastorjave sige, kar v manjši meri opazamo tudi na drugih sočasnih cerkvah na obravnavanem območju (okno prezbiterija cerkve v Orehku, na primer, je iz enakega kamna). Kakor razberemo iz kasnejših zapisov, je zidarska in kamnoseška dela do leta 1655 postopoma nadaljevala neka skupina zidarjev, katerih imena pa niso bila zapisana. Sklepni etapi zidave in dograditve cerkve sta označeni z letnicama 1653 na slavoloku prezbiterija, ki je ves sklesan iz sige, in 1655 na portalu v pročelju.

Priimek Rojina najdemo v njegovem času samo še v urbarju tomajske župnijske cerkve sv. Petra in Pavla, ki je bila sezidana leta 1640. Tistega leta je bilo v njem poleg plačil drugim poimensko naštetim zidarjem vpisano tudi manjše plačilo zidarju z imenom Anton Potlie in vzdevkom Rojina (*dicto Roina*).²⁰ Morda se bo kdaj našlo pojasnilo, ali je obstajala kakšna zveza med Vincencem Rojino in njim.

Ker je delavnica Vincenca Rojine edina, o kateri vemo, da je nekako od leta 1636 do 1649 delovala na območju župnij Brezovica in Dolina, domnevamo, da je sodelovala tudi pri graditvi oz. prenovi nekaterih drugih cerkva v tem ob-

priimek Rojina morda le kasnejša različica priimka Rojnik? V 17. stoletju, ko priimki še niso bili dokončno ustaljeni, se ta možnost ne zdi neverjetna.

13 ŽA Slivje, *Urbar cerkve v Brezovici 1628*, lista 2, 10.

14 ŽA Slivje, *Urbar cerkve v Rodiku 1632*, listi 126v, 128, 129, 130v.

15 *Urbar cerkve v Rodiku 1632* (op. 14), listi 117, 119, 119v, 126v.

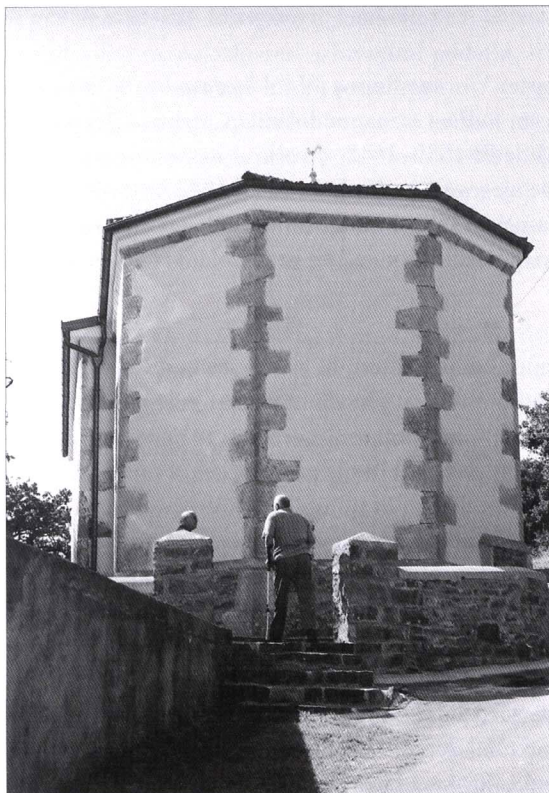
16 *Urbar cerkve v Rodiku 1632* (op. 14), list 107v.

17 ŽA Slivje, *Urbar cerkve v Orehku 1629* (op. 7), list [1]. Kratak zapis o tem se glasi: *1637 fu cordato il coro et campanil com mis^o vinze Roina per 35 ducati et formaio L 10 / auena*.

18 *Urbar cerkve v Orehku 1629* (op. 7), listi [15v, 16v, 17v, 18, 19, 20, 20v].

19 ŽA Dolina pri Trstu, *Urbar cerkve v Kastelcu 1627*, listi 17, 17v, 19, 21v, 25. V ta znesek je všteto tudi vino v vrednosti 83 lir.

20 ŽA Tomaj, *Urbar cerkve sv. Petra v Tomaju 1640–1737*, list 22.

Vincenc Rojina, zidava cerkve, 1647–49.
Kastelec, p. cerkev najdenja sv. Križa

Anže Rojina, zvonik, 1659–61.
Povir, ž. cerkev sv. Petra

dobju. Najprej pomislimo nanjo ob podatkih iz brezoviškega urbarja, da so v letih 1635–1636 tamkajšnji cerkvi prizidali zakristijo. Tedaj so neimenovanemu mojstru, *al mistro della fabrica*, izplačali za opravljeno delo skupni znesek 200 lir.²¹ Morda bi mojstru Vincencu lahko pripisali tudi zidarska dela v vrednosti 170 lir, ki jih je že leta 1634 opravil neimenovan zidar, *murador*, za takratno cerkev sv. Rufa, potem sv. Panteleona v bližnji Hotični.²²

V zvezi z gornjo domnevo naštejmo še druge cerkve iz tistega časa, o katerih ni arhivskih podatkov, so pa vsaj datirane z letnicami na prezbiterijih ali portalih. Vse so spadale v župnijo Dolina. To so cerkve sv. Pavla v Črnotičah (1641), sv. Servula v Socerbu (1645), Sv. trojice v Rodiku in Marijina cerkev Na pčeh nad Boljuncem (obe 1647) ter sv. Marije Magdalene v Ocizli (1648). Poleg njih bi omenili še nekoliko starejše cerkve sv. Jurija, takrat Sv. duha na Taboru nad Bačem pri Materiji (1631), sv. Petra v Odolini (1635) in sv. Primoža in Felicijana v Gradišču pri Materiji, ki ni datirana, a po stilnih značilnostih sodi v isti čas.

DRUGI ROD BREZOVIŠKIH STAVBARJEV: MOJSTER ANŽE ROJINA

Vincenca je nasledil njegov prvorojenec Janez ali Anže Rojina. Ob njegovi smrti je vsekakor moral biti zelo mlad, bržčas še ni dopolnil niti dvajset let. Kot sirota brez staršev je verjetno hitreje dosegel mojstrstvo in prevzel delavnico. Izmed postaj njegovega življenja je dokumentiran le dan njegove smrti v Brezovici 24. marca 1687, ko se je, previden s svetimi zakramenti, poslovil od ustvarjalnega življenja.²³ Oženil se je najbrž okrog leta 1660, kajti leta 1661 mu je žena Helena v Brezovici rodila prvo hčerko Heleno. Do leta 1674 mu je tam povila še šest otrok, štiri hčerke in dva sina.²⁴ Kot

21 *Urbar cerkve v Brezovici 1628* (op. 13), lista 21, 23.

22 ŽA Slivje, *Urbar cerkve v Hotični 1635*, lista [8, 8v].

23 *MMK Brezovica 1640–1696* (op. 8).

24 Dve hčerki, krščeni na materino ime, sta že zgodaj umrli ena za drugo, enako tudi sin Mihael. Brezovico poudarjamo kot rojstni

peti otrok se je 1669. leta rodil Luka, ki je kasneje nasledil očetovo delavnico. Botri teh otrok so bili praviloma iz tamkajšnjih plemiških rodbin Raab in Pullini, eni hčerki pa je šla za botro baronica Marenzi iz bližnje Odoline. Nedvomno je bil *Mastro Anse Roina* oziroma *mistro Ans muratore*, kakor že njegov oče Vincenc, ugleden mož.

RAZNOVRSTNA DELA "VSEZNALA" ANŽETA ROJINE²⁵

Prvi arhivski dokument o delih Anžeta Rojine je zapis pogodbe o zidavi zvonika župnijske cerkve sv. Petra v Povirju, sklenjene med mojstrom (*mj Juam Roina dj Bresouiza*) ter povirsko sosesko in župnikom. Datirana je z dne 15. oktobra 1658. Kratko besedilo vsebuje tudi določbo, da bodo opravljeno delo pregledali in ocenili njegovo vrednost izvedenci, in pripis, da je mojster istega leta dobil na račun 192 lir, kot je zapisano tudi v njegovi knjigi.²⁶ Kakor je razvidno iz računa ključarjev z dne 10. julija istega leta, je bil tedaj mojstru večji del že izplačan, saj je v več zneskih prejel skupno 2940 lir.²⁷ V drugih njihovih računih je navedenih še nekaj stroškov za vino in likof za zidarje.²⁸ V njih najdemo tudi izjemno redek podatek, iz katerega razberemo, kakšno tehnično napravo so uporabljali pri zidanju zvonika. To je bilo t.i. pohodno kolo (*la rotta*) kot sestavni del geplja oziroma dvigala, s katerim so dvigali gradbeni material do zidarjev na gradbenih odrih.²⁹

Povirski zvonik je oglejskega tipa, trinadstropen, po pripovedovanju visok 36 metrov. Je najlepši izmed treh, o katerih vemo, da jih je sezidal Anže Rojina. Ves pritlični del, ki s slopoma in pilastroma, na katerih slonijo trije profilirani loki in obok, tvori vhodno lopo ali vežo, je iz klesanega kamna. Nadstropja s šivanimi vogali so členjena z zidci, ki so različno profilirani, zid nad zvoniščem pa sklepa tripasovni konzolni venčni zidec. Zvonišče je na vse strani odprto z ločnimi biforami, predeljenimi s slopi. Osmerostrani tambur nad njim je iz klesanega kamna in nosi visoko piramido, zidano iz ploščatega kamna in zunaj ometano.

Na zvoniku, ki nima ne napisa ne letnice, pri pozornem ogledu opazimo redko zanimivost: pozicijske znake. Vklესani so na velikih kvadrnih levega slopa in levega dela prednjega loka pritlične lope. Na prvem so v obliki enakokrakih križcev, na drugem pa v obliki črke V. Očitno je kamnosek z njimi označil, na kateri strani je treba vzidati tako označene klesance.³⁰ Anže Rojina je skoraj sočasno sklesal tudi glavni portal za pročelje cerkve sv. Petra. Datiran je z letnico 1661, v urbarju pa se izrecno nanj nanašata dve plačili v letih 1660 in 1663 v skupnem znesku 130 lir.³¹

Portal je sklesan iz sivega školjčnega apnenca, le profilirani bazi podbojev in gladki friz z napisom so iz zdaj obledela črnega apnenca. Pokončnika podbojev sta valovito profilirana in po sredi okrašena z bisernim nizom. Gre za redko različico bisernika, v katerem se izmenjujejo paličice in po trije biseri, povezani z nitjo. V poglobljenih poljih v spodnjem delu pokončnikov sta sklesani reliefni trebušasti vazi, v katerih so po tri rože z dvojnimi sedmerolistnimi cvetovi. V gornjem delu portala sta jonska kapitela in segmenta profiliranega ogredja, na njima pa leži masiven ločni del z zaklinkoma in volutnim sklepnim kamnom. Na gladkem frizu nad ločnim delom je vklesan napis, ki se v razrešeni obliki glasi: *SOLVE IVBENTE DEO TERRARVM PETRE CATENAS. / QVI FACIS VT PATEANT, CAELESTIA REGNA BEATIS*.³² Na vrhu je še s simsi obrobjeno odprto trikotno čelo, na katerem je vklesana deljena rimska letnica: *MDCLXI*.

kraj njunih otrok zato, ker je v župnijski kroniki zapisano, da je Anže Rojina bival v Slivju. Prim. ROŽIČ 1955, op. 4, str. 74. Viri pa tega ne potrjujejo.

25 Tako je njegove vsestranske sposobnosti in znanje označil brezoviški kronist. Prim. ROŽIČ 1955 (op. 4), str. 74.

26 ŽA Povir, *Urbar cerkve sv. Petra v Povirju 1635* (op. 12), lista [190v, 191]. Temu sledita še seznama plačil mojstru za opravljena dela v letih 1659 do 1661 v seštevkih okroglo 2222 lir in 597 lir, 12. junija 1661 pa je bil dodan pripis, da sta soseska in mojster ocenila vrednost opravljenega dela na 495 dukatov (= 2970 lir). Razmerja med denarnimi enotami so bila tedaj takšna: 1 dukat je veljal 6 lir ali liber, 1 lira pa 20 soldov.

27 *Urbar cerkve sv. Petra v Povirju 1635* (op. 12), list [74v].

28 *Urbar cerkve sv. Petra v Povirju 1635* (op. 12), lista [72v, 73v].

29 *Urbar cerkve sv. Petra v Povirju 1635* (op. 12), list [73]. Stroški za izdelavo kolesa in za material so znašali približno 50 lir.

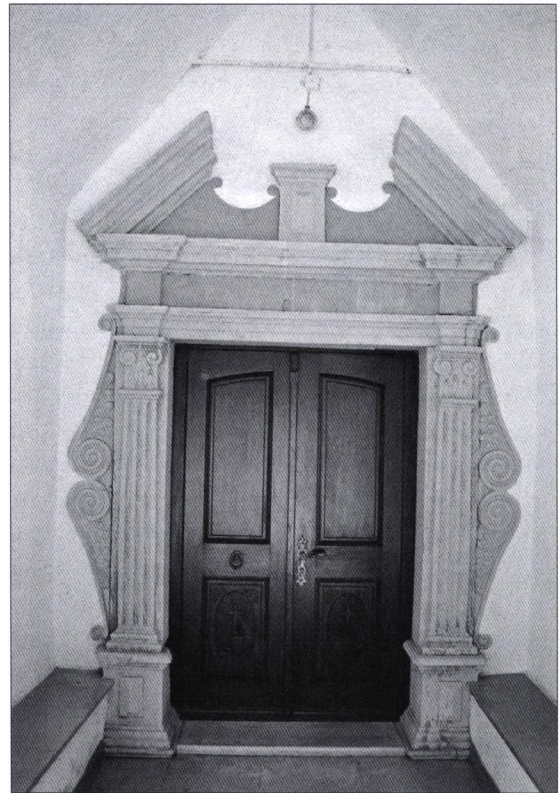
30 Taki križci so vklesani tudi na vseh treh lokih lope zvonika cerkve v Brezovici, ki ga je zidal isti mojster precej kasneje, vendar tam njihov pomen ni tako razviden. Zaradi svoje redkosti imajo na obravnavanem območju lahko tudi identifikacijski pomen, podobno kakor kamnoseški znaki.

31 *Urbar cerkve sv. Petra v Povirju 1635* (op. 12), lista [74, 78v].

32 V prevodu se heksametra glasita: *Peter, na božji ukaz razkleni zemlje verige, ti, ki v nebeško kraljestvo blaženim /vrata/ odpiraš*. Prevalc tega in večine drugih napisov je France Baraga.

Anže Rojina, portal, 1661.
Povir, ž. cerkev sv. Petra

Anže Rojina, portal, okrog 1670.
Hrpelje, ž. cerkev sv. Antona Puščavnika

Drugo veliko delo mojstra Anžeta Rojine, izpričano v urbarjih, je cerkev sv. Helene v Hrpeljah, kasneje posvečena sv. Antonu. To je ena izmed najbolj kakovostnih cerkvenih arhitektur na obravnavanem območju. S presledki so jo gradili od leta 1661 do leta 1670. Podoba stavbe ustreza v uvodu opisanemu tipu cerkva z zvončnico. Imela je strmo streho, krito z apnenčevimi skrilami, ki se je ohranila še v osemdeseta leta 20. stoletja. Leta 1707 je k pročelju prizidal lopo z dvokapno skrilnato streho zidar in kamnosek Jurij Felicijan iz Rodika,³³ leta 1792 pa je kamnosek Lovrenc Kariž iz Povirja postavil na pročelje novo zvončnico s tremi linami.³⁴

Pročelje se ponaša z monumentalnim portalom, ki je sicer nekoliko skrit pod lopo, in značilnima kvadratastima oknomoma ob straneh. Nedatirani portal, ki z oknomoma vred sodi v čas okrog leta 1670, ko je bila cerkev dokončana, je po obliki in okrasju na Primorskem dokaj redek. Podobna sta mu le portala cerkve sv. Antona v Gabrčah pri Senožečah iz leta 1665 in cerkve sv. Vida v Podnanosu na Vipavskem iz leta 1685.³⁵ Za hrpeljski portal so značilni predvsem profilirani bazi z diamantnim okrasom, pokončnika z izstopajočima kaneliranimi pilastroma in jonskima kapiteloma, gladek friz s stranskima prevojema, odprto trikotno čelo, obrobjeno s simsi in s sredinskim slopičem, na katerem se še enkrat ponovi diamantni okras. Njegovo podobo uokvirjata para izjemno oblikovanih masivnih nasprotnosmernih dvojnih volut ob bokih

33 Jurij Felicijan (1652–1735) je bil drugi sin zidarskega in kamnoseškega mojstra Anžeta Felicijana starejšega v Rodiku, ki se je ukvarjal z isto obrtjo kot oče. Prim. PREMRL 2004 (op. 2), str. 282–311; Božidar PREMRL, *Po poteh mojstrov Felicijanov iz Rodika na razkrižju treh svetov*; Brkinov, *Krasa in Istre*, Sežana 2005, str. 8, 9, 27.

34 Škofijski arhiv Koper, Župnijski arhiv Brezovica listine, škatla 28, listini *Pogodba za hrpeljski zvonik z dne 2. januarja 1792 in Stroški za izdelavo hrpeljskega zvonika z dne 2. septembra 1792*.

35 Na cerkvi sv. Vida v Podnanosu, poprej Šentvidu, ki je bila v letih od 1671 do 1685 (kakor pričata letnici na stranskem in glavnem portalu) temeljito prezidana in povečana, spominjajo na Rojinov stil tudi rozete na okenskih okvirjih, ki so bolj umetelna različica tistih na oknih cerkve v Gabrčah.

pokončnikov. Stranski okni imata profilirane oknjake, gladek friz iz črnega apnenca in sims, v spodnjem delu pokončnikov pa ju krasí posebna različica zvrnjenega lilijastega križa.

V notranjščini najbolj priteguje pogled obok prezbiterija z rombasto-zvezdasto shemo rebrova in dodatnim parom prečnih reber, ki zaznamujejo ločnico med obočnimi polami. Profilirana rebra visokega in prostranega oboka se opirajo na izrazite, dekorativno oblikovane konzole, ki so svojevrstna različica tristrane prizmatične konzole s polkroglo spodaj. Stikajo se v izjemnih visečih sklepnikih, v katerih se ponavlja oblika konzol, in v reliefnih rozetnih sklepnikih.³⁶ Slavolok prezbiterija z gladkima pokončnikoma in lokom ima profilirana kapitela in volutni sklepni kamen. Vsi ti kamnoseški členi in detajli so sklesani iz sivega apnenca.

V najstarejšem urbarju cerkve sv. Helene v Hrpeljah je v računih ključarjev precej podatkov, po katerih je mogoče slediti poteku njene zidave. Iz njih zvemo, da je pri njej poleg mojstra Anžeta Rojine iz Brezovice (*Mastro Anse di Bresouiza*) sodeloval mojster Anže Felicijan starejši iz Rodika (*Mastro Anse di Rodich*). Kakor kažejo številna izplačila od leta 1661 do 1670, je Rojina vodil gradnjo od začetka do konca, Felicijan pa mu je pomagal samo v prvih dveh letih.³⁷ V letu 1662 sta med različnimi plačili, ki sta jih prejela, zapisana tudi dva zneska po 19 dukatov, ki se glasita na imeni obeh mojstrov. Ker je Rojina dobil svojih 19 dukatov izrecno za pripravo kamnja za prezbiterij,³⁸ sklepamo, da je enako delo opravil tudi Felicijan. Medtem ko seštevek vseh prejemkov Felicijana pri zidavi te cerkve ni dosti večji od omenjenega zneska, pa je Rojina v prvih dveh letih prejel za opravljeno delo skupno kar 94 dukatov. V tem seštevku so upoštevani ara in razna izplačila v gotovini in deloma v naturalijah v skupnem znesku 88 dukatov v skladu s pogodbo ter dodatnih 15 dukatov za delo, ki je presegalo pogodbene obveznosti (*per accrescimento al' accordo*).³⁹

Potem je delo pri cerkvi nekaj let mirovalo. Po nekaj drobnih izplačilih v letu 1663, od katerih se eno najbrž ne naša na cerkev, ampak na popravilo komunske hiše ali *hrama (cram)*, se šele leta 1666 navajata manjša zneska are in plačila mojstru Rojini za delo.⁴⁰ V računih v naslednjem letu je vpisanih nekaj izdatkov za kopanje in prevoz kamnja za zidavo nove stavbe in za nakup apna pa tudi nekoliko večje plačilo v znesku 87 lir mojstru Anžetu Rojini.⁴¹ Nato je pri hrpelski cerkvi spet zavladalo zatišje do leta 1669, ko so napočila velika in sklepna gradbena dela. Iz povzetka prejemkov Anžeta Rojine za razna dela v tem letu sledi, da je tedaj dobil več plačil v gotovini in deloma v naturalijah (pšenici in olju).⁴² Leta 1670 je bila cerkev pokrita, kakor priča izrecno za to izplačanih 5 dukatov mojstru, in zidarji so praznovali zadnji likof.⁴³

Konec gradnje je zaznamovan z napisno ploščo, ki je zdaj vzdana zraven portona v pokopališkem obzidju pred cerkvijo. Plošča je v celoti zglajena in ima profiliran okvir. Štirivrstično besedilo na njej se v razrešeni obliki glasi: *HOOC OPIUS FIT / FA(CTUM) SIB ILL(I STRISSI)MO ET R(EVERENDISSI)MO / D(OMINO) D(OMINO) FRA(NCISCO) MAX(IMO) VACCAN= / O, EP(ISCOP)O ET COMITI / TERGESTINO 1670*.⁴⁴ V obravnavanem območju in času je to edini gradbeni napis, v katerem se

36 Opis hrpelske cerkve in oboka njenega prezbiterija prim. tudi v PAHOR 2004 (op. 2), str. 143–146. Z nekaj podatki o zidavi cerkve in obeh mojstrih, ki sta sodelovala pri njej, pa je pisec tega članka sodeloval v Vladimir GRŽELJ, *Kronika Hrpelj. Ob 700-letnici prve pisne omembe Hrpelj*, Hrpelje 2004, str. 198.

37 Kakor je mogoče sklepati na podlagi drugega vira, je Anže Felicijan morda nekaj malega pomagal Anžetu Rojini tudi leta 1678 v Brezovici, verjetno pri dokončevanju zvonika. Prim. *Urbar cerkve v Brezovici 1628* (op. 13), list 96. Spričo omenjenega sodelovanja obeh mojstrov in precej podobnega stila njunih del je zelo verjetno, da sta sodelovala še pri kateri cerkveni stavbi na obravnavanem območju. Pri tem se celo poraja misel, da se je Anže Felicijan nemara izučil pri mojstru Vincencu Rojini, Vincenčev sin Anže, ki je bil mlajši od njega, pa pri mojstru Anžetu Felicijanu.

38 ŽA Slivje, *Urbar cerkve v Hrpeljah 1627–1711*, str. 50, 52. S kamnjem za prezbiterij so mišljeni vogelniki, grobo obdelani s špico in z rezanimi robovi, žlebasto profilirani klesanci talnega zidca in klesanci strešnega venca.

39 *Urbar cerkve v Hrpeljah 1627–1711* (op. 38), str. 52, 53.

40 *Urbar cerkve v Hrpeljah 1627–1711* (op. 38), str. 56, 61. Kronist Rožič piše, da je bila leta 1666 postavljena zvončnica s tremi linami, vendar v urbarju tega podatka ni. Prim. ŽA Slivje, Franc ROŽIČ, mapa spisov, izpiski iz župnijskega arhivskega gradiva za župnijsko kroniko, poglavje *Hrpeljska cerkev*, str. 53.

41 *Urbar cerkve v Hrpeljah 1627–1711* (op. 38), str. 63.

42 *Urbar cerkve v Hrpeljah 1627–1711* (op. 38), str. 68, 69. Pod naslovom *Receuto del Mistro Zuane Murator* so poleg več prejemkov v skupnem znesku 125 lir navedeni še plačilo za portal in okna v vrednosti 35 dukatov in 2 lir ter velik znesek 89 dukatov in 3 lire za zidavo cerkve (*fabrica della chiessa*). Skupni seštevek znaša 145 dukatov in 4 lire ali 874 lir.

43 *Urbar cerkve v Hrpeljah 1627–1711* (op. 38), str. 72. Za isto delo je bilo najbrž izplačanih še 26 dukatov "za stroške mojstrov in delavcev".

44 V prevodu: *To delo je bilo narejeno v času presvetlega in prečastitega gospoda Frančiška Maksima Vaccana, tržaškega škofa in grofa. 1670.*

Anže Rojina in Anže Felicijan, rebrasti obok prezbiterija, 1661–62.
Hrpelje, ž. cerkev sv. Antona Puščavnika

navaja škofovo ime, in ne ime pristojnega župnika, kakor je ponavadi na drugih cerkvenih stavbah. Posebnost tega napisa je tudi, da v pisavi posnema obliki črke F z gornjo prečko, podaljšano v levo (kakor pri črki T), in črke N, ki ima desno deblo krajše in ukrivljeno v desno, kakršni sta značilni za napise mojstra Anžeta Felicijana starejšega. Kakor da bi hotel klesar napisa s to epigrafsko fineso izraziti njegov delež pri gradnji hrpeljske cerkve!

Ko že omenjamo oba mojstra Anžeta, dodajmo, da so Rojinove napisne plošče v primeri s številnejšimi Felicijanovimi preprostimi napisnimi ploščami, ki so navadno obdelane s finim krempačem, praviloma zglajene in okrašene s profiliranim okvirjem. To omogoča tudi prepoznavanje njihovega avtorja. Črke je Felicijan klesal z običajnimi klinastimi utori,⁴⁵ za Rojinov hrpeljski napis pa so značilni manj običajni žlebičasti utori.

Opisani hrpeljski cerkvi je v vseh bistvenih arhitekturnih in kamnoseških sestavinah in značilnostih,⁴⁶ z obliko napisne plošče vred, zelo podobna cerkev sv. Antona Padovanskega v vasi Gabrčeh pri Senožečah.⁴⁷ Letnica 1664 v napisu

45 Prim. PREMRL 2004 (op. 2), str. 294. Kako se še lahko prepletata in dopolnjujeta deleža delavnic družin Rojina in Felicijan na tej cerkvi, dá misliti tudi usoda te napisne plošče. Ko je bila cerkev dograjena, je bila plošča nedvomno vzdana na običajnem mestu v pročelju, nad portalom ali v spodnjem delu zvončnice. Če je bila nad portalom, jo je najbrž snel Felicijanov mlajši sin Jurij, ki je leta 1707 sezidal lopo pred glavno fasado, saj bi jo sicer zakrila njena streha. Poleg tega je Jurij verjetno približno sočasno naredil porton v pokopališkem obzidju pred lopo in vzdal napisno ploščo na njegovi desni strani. Da je hrpeljski porton njegovo delo, kaže stilna primerjava s skoraj popolnoma enakim portonom pred cerkvijo sv. Jurija nad Bačem pri Materiji, pri katerem je Jurijevo avtorstvo arhivsko izpričano. Prim. PREMRL 2004 (op. 2), str. 299; PREMRL, 2005 (op. 33), str. 25, 26. Če je bila napisna plošča vzdana v spodnjem delu prvotne zvončnice, pa je bila najbrž odstranjena in vzdana na sedanje mesto šele leta 1792, ko so naredili novo zvončnico.

46 Prim. PAHOR 2004 (op. 2), str. 146.

47 V zvezi z njo se je ohranilo ljudsko izročilo, ki je toliko bolj dragoceno, ker je edino tako ustno pričevanje o delih Rojinove delav-

na zvončnici in letnici 1665 na oltarni plošči in na sklepnem kamnu slavoloka sodijo v čas, ko je delo pri cerkvi v Hrpeljah počivalo, torej lahko sklenemo, da je tudi to cerkev delal Anže Rojina. Ni pa izključeno sodelovanje rodiške ali katere druge delavnice. Da je naš sklep pravilen, potrjujejo kratice *M A R* na kapitelu srednjega slopa zvončnice, ki niso okrajšava za Marijino ime, kakor smo mislili spočetka, temveč prvi znani mojstrov kratični podpis: *M(AGISTER) A(NSE) R(OINA)*.

Glede na omenjene letnice je bila cerkev zgrajena izredno hitro in je kot iz enega liva. Ima tristransko zaključen prezbiterij in širšo pravokotno ladjo. Prvotno sta bila pod enotno strmo streho, kakršno nakazuje strešni venec na zatrepu pročelja, zdaj pa ju pokriva položna korčna streha. Tako streho ima tudi lopa s tremi arkadami pred cerkvenim pročeljem. Po obliki in geometrijskem okrasju klesanih slopov, ki nosita arkade, in po bogatem tripasovnem konzolnem venčnem zidcu, ki obroblja vse strehe, sodimo, da je bila tudi lopa postavljena v istem času.

Zatrep pročelja se vzpenja kvišku z elegantno dvonadstropno zvončnico iz klesanega kamna. Tri ločne line za zvonove obdajajo slopiči, ki imajo preproste kvadraste kapitole z geometrijskim okrasjem v plitvem ali morda celo izravnanim reliefu.⁴⁸ Podstavek in nadstropji ločujejo med sabo in zaključujejo venčni zidec, obe nadstropji pa krasita še polovični ločni čeli. Na akroterijskem slopiču na vrhu je *IHS* v sončnem krogu iz kovanega železa. Na podstavku zvončnice je že omenjena plošča z napisom, ki se razrešen glasi: *D(EO) O(PTIMO) M(AXIMO) A / PIETATE ET CHARITATE / DIVO ANTONIO PATAVINO / TEMPLVM HOC ERECTVM FVIT / ANNO MDCLXIII*.⁴⁹

Portal je posnetek hrpeljskega in se od njega razlikuje večinoma le po manjših in številnejših volutah ob bokih pokončnikov. Na vsaki strani je še okno s stopnjevito profiliranimi oknjaki, gladkim frizom iz temnega apnenca in simsom. Njuni pokončniki so v spodnjem delu okrašeni z rozetami, ki so kot nekakšni zvrnjeni križi z ledvičastimi okraski v pazduhah.

V notranjščini je mogočen, visok slavolok prezbiterija s profiliranimi pokončniki in lokom, kapiteloma, okrašenima z jonskimi volutami, in velikim volutnim sklepnim kamnom.⁵⁰ Shema obočnih reber v prezbiteriju je enaka tisti na oboku v Hrpeljah. Drobna rebra, ki so najbrž iz lehnjaka, so brez sklepnikov na stikališčih in so videti bolj dekorativna kot nosilna sestavina oboka. Lepe so kamnite tristrane prizmatične konzole s polkroglo spodaj, ki so podobne hrpeljskim, pa tudi tistim v cerkvi sv. Petra v Klancu pri Kozini, ki jih je najverjetneje klesal Anže Felicijan starejši.⁵¹ Razkošen je pevski kor z balustrado in tremi arkadami, ki jih nosijo trebušasti stebri s figuralno okrašenimi kapiteli; po listnem okrasu volutnih sklepnih kamnov arkad bi lahko sodil celo v čas nastanka cerkve.

Različico rozet iz Gabrč, ki so prepoznavni znak Rojinovega dleta, opazimo tudi v najbližji sosesčini, v župnijski cerkvi sv. Jerneja v Senožečah. Sklesane so na visokih bazah mogočnih slavolokov obeh stranskih kapel. Od tistih z oken v Gabrčah se razlikujejo po tem, da je oblika nekakšnega križa v njih pokončna, in ne zvrnjena. Tudi slavoloka sta po profiliranosti ploskev in jonskih kapitelih podobna gabrškemu, le da imata na vrhu kapitelov še segment friza in ogredja. Poleg tega sta okrašena s preprostim jajčevnikom na pokončnikih in loku ter z visečim listom na volutnem sklepnem kamnu. Prav tak sklepni kamen na mlajšem baročnem zidanem slavoloku prezbiterija opozarja, da je bil v cerkvi še en Rojinov slavolok. Na teh kamnoseških členih ni letnic, lahko pa jih *post quem non* postavimo v leto 1668, ko je bil vklesan napis na grobnični plošči v desni kapeli.

nice. Stari Gabrčani so pripovedovali, da so njihovi predniki hoteli imeti namesto stare večje in lepše cerkev. Povabili so mojstra, naj pride na ogled, da bi se dogovorili za zidanje nove cerkve. Mojster in njegovi so prišli in si ogledali staro cerkev in kraj. Ko so se že skoraj zmenili, pa jih je obšel dvom: Vas je majhna, kako nam bodo plačali? Kaj bomo delali zastonj? Gabrčani so jih, seveda, tudi postregli. Ko so tako sedeli in pili domači slivovec, bilo je že pod noč, pa so zidarji zagledali, kako se vračajo v vas črede ovc. Takrat so si rekli: Aha, saj niso tako ubogi, bodo imeli s čim plačati. In potem so se dokončno zmenili. Po pripovedovanju bivšega senožeškega župnika Franca Rasporja, 29. septembra 2005. Glede na bližino Senožeč, kjer je bil sedež gospostva in mogočnih knezov Porcia, pa se zdi, da so imeli Gabrčani tudi bogate donatorje od tam.

48 Pri izravnanim reliefu je površina motiva samo za stopnjo fine obdelave, na primer obdelave s krempačem (zobati klavdivom, ki ima na oba kraja zobat kljun), višja od ostale površine. Prim. Ivan PERTOT, *Obdelava in projektiranje kamna v kamnoseški obrti. Gradivo za obdelovalce in oblikovalce kamna pri Slovenskem deželnem zavodu za poklicno izobraževanje v Trstu. 1. knjiga. Splošni del*, Trst 1994, str. 66.

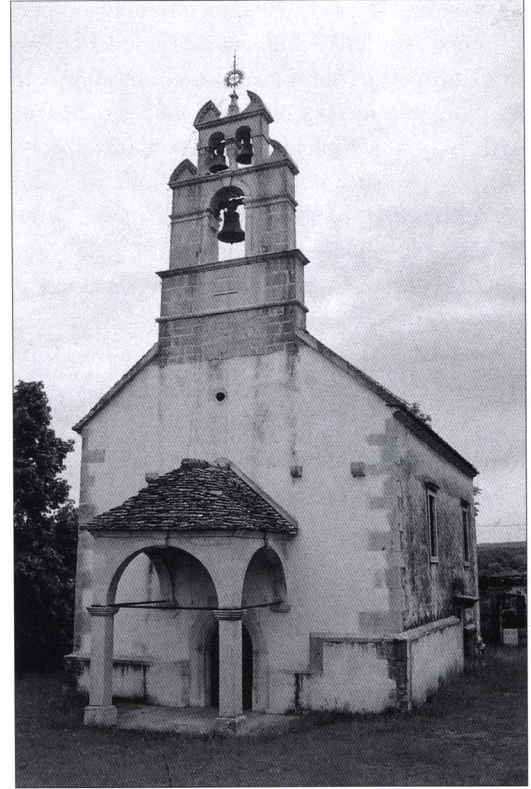
49 V prevodu: *Bogu najboljšemu, največjemu. To svetišče je bilo iz pobožnosti in ljubezni postavljeno blaženemu Antonu Padovanskemu leta 1664.*

50 Sklepni kamen ima na hrbtni strani z rdečo barvo naslikano letnico 1665, razdeljeno v dve vrstici.

51 Prim. PREMRL 2005 (op. 2), str. 15.

Anže Rojina, p. cerkev sv. Antona Padovanskega, 1664–65. Gabrče pri Senožečah

Anže Rojina, zvončnica, 1668. Šmarje pri Sežani, p. cerkev Marijinega vnebovzvetja

Istega leta je Anže Rojina naredil imenitno dvonadstropno zvončnico ali *ter*⁵² iz klesanega kamna za eno najlepših cerkva na Krasu, »antologijsko« cerkev Marijinega vnebovzvetja v Šmarjah pri Sežani.⁵³ V poglavitnih obrisih je podobna zvončnici v Gabrčah, njena posebnost pa je nenavadna razporeditev ločnih lin za zvonove: v prvem nadstropju ima eno samo veliko ločno lino, ki jo uokvirja pravcat portal, v gornjem nadstropju pa dve majhni lini. Njen visoki podstavek deli po sredi zaobljen zidec, prvo nadstropje pa v višini kapitelov portala opasuje dodaten venčni zidec. Simse obeh nadstropij in segmentov ločnih čel krasijo konzolni nizi.

Da je ta zvončnica delo mojstra Rojine, nam pove uokvirjena gladka napisna plošča na njenem podstavku, ki nas opozori nanj že s svojo obliko. Ko razvozlamo latinski napis na njej, spoznamo, da je v kratici na koncu tudi mojstrov podpis. Razrešen napis se torej glasi: *O PIA VIRGO, TV / IS MISERIS SVC / CVRRE PVPILIS. / 1668. M(AGISTER) I(OANNES) R(OINA)*.⁵⁴

Sočasno je bila verjetno v Rojinovi delavnici izdelana tudi preprosta konzolna peterostrana pušica, ki je vzdana v prezbiteriju cerkve sv. Primoža in Felicijana v Gradišču pri Materiji. V letnici na njeni čelni ploskvi opozarjata na to

52 Takim zvonikom ponekod na Krasu pravijo *ter*. Prim. ŽA Sežana, Jožef GLAŽAR, *Podružna cerkev Matere božje v Šmarju pri Sežani (M. b. v leskovju)*, 1954, str. 6.

53 Zvončnico šmarske cerkve štejejo za enega izmed najpomembnejših primerkov tega tipa zvonikov. Glej Nace ŠUMI, *Arhitektura 17. stoletja na Slovenskem, Arhitektura 17. stoletja na Slovenskem. Obdobje med pozno renesanso in zrelim barokom*, Ljubljana 2001 [razst. kat.], št. 39. Šmarje pri Sežani, podružnična cerkev Marijinega vnebovzvetja. Citirani avtor je zvončnico za eno leto postaral, drugi so pomladili cerkev za tri leta, ker so brali rimsko letnico 1502 na glavnem portalu kot 1505. Zaradi tega so farani leta 2005 praznovali petstoletnico cerkve s triletno zamudo! Eden redkih Slovencev, ki so pravilno prebrali letnico na portalu, je bil duhovnik in domoznanelec Matija Sila. Prim. ŽA Repentabor, Matija SILA, *Romarska Cerkev Matere Božje na Repentabru*, ok. 1894, str. 17.

54 V prevodu: *O blažena Devica, pomagaj svojim ubogim sirotam! 1668. Mojster Janez Rojina.*

tisočica v obliki male grške črke alfa in zgoraj odprta osmica, s katerima se bomo kmalu spet srečevali v okoljih, v katerih ju lahko zanesljivo pripišemo našemu mojstru.⁵⁵

Anže Rojina je dosti delal tudi pri župnijski cerkvi sv. Štefana v domači Brezovici. Tedaj je bila dosti skromnejša od današnje cerkve s tremi barokiziranimi ladjami, gotskim prezbiterijem, dvema zakristijama in visokim zvonikom, prislonjenim k pročelju. Kakor kažejo vklesane letnice na njej, je bila prvotna gotska cerkev prezidana že leta 1610, zvonik je bil zgrajen leta 1678, leta 1682 pa je bila sezidana t.i. stara zakristija, katere portal po obliki števk v letnici spet lahko takoj pripišemo Rojini.⁵⁶ Na portalu južne ladje je letnica 1774, s katero lahko datiramo tudi severno ladjo, glavna ladja pa je bila povišana leta 1895.⁵⁷

Ime Anžeta Rojine se v zvezi s cerkvijo v Brezovici prvič omenja leta 1662 ali 1663, ko je za razna dela, ki v urbarju niso podrobneje določena, prejel plačila v naturalijah in nekaj gotovine, v skupni vrednosti 54 lir.⁵⁸ Leta 1664 je prejel majhen znesek za neke stopnice pri vratih in za popravila cerkve, nekoliko večjo vsoto pa ob naročilu prižnice leta 1669.⁵⁹

Leta 1670, ko je Anže dokončal cerkev v Hrpeljah, je tudi v domačem kraju dobil veliko naročilo, (pre)zidavo župnijske cerkve. Dela so trajala do 1674. leta. V povzetku njegovih prejemkov za opravljena dela v letih 1670, 1672, 1673, ki ga je 16. januarja 1674 vpričo cerkvenih in bratovščinskih ključarjev sestavil župnik Janez Andrej Garzarolli, so podrobno navedena izplačila v denarju in naturalijah v skupni vrednosti 168 dukatov 7 lir in 5 soldov. Naslednji obračun oziroma povzetek, ki je bil narejen 12. decembra istega leta s podobno udeležbo navzočih, navaja vsoto 200 dukatov, tretji obračun z dne 25. marca 1675, pri katerem je bil navzoč tudi presvetli gospod Lovrenc Marenzi, graščak v bližnji Odolini, pa 220 dukatov.⁶⁰

V računih cerkvenih prihodkov in stroškov v letih 1670–1675 so zapisana številna posamezna plačila mojstru Rojini. Nenavadno dosti jih je v naturalijah in pomenijo v skupnem seštevku precejšnjo vrednost.⁶¹ V omenjenih računih so vredni omembe še manjši stroški za prevoz kamena za zidavo in popravilo okna pri kaplaniji ter ara, ki je bila dana leta 1673 »zidarskemu mojstru Zuanetu« za krstni kamen.⁶²

Čeprav ni podrobneje zapisano, katera zidarska dela je opravil mojster, pa ne more biti dvoma, da je temeljito prezidal cerkveno ladjo in predvsem njeno pročelje. Nedatirani glavni portal in kvadratasti okni ob njegovih straneh so zanesljivo njegovo delo. Po profiliranem okvirju, okrašenem z rozetami, bisernikom in preprostim jajčevnikom, po gladkem frizu iz črnega apnenca in simsu, okrašenem s konzolnim nizom, je ta portal podoben istovrstnim delom Anžeta Felicijana iz Rodika, od njih pa se razlikuje po odprtem ločnem čelu, po obliki volut ob bokih pokončnikov in po nenavadnih dvojnih bazah. Na spodnjih bazah sta sklesana izrazita lilijasta križa, v spodnjem delu pokončnikov pa

- 55 Tako tisočico in osmico vidimo že v letnici 1658 na oknu v južni steni prezbiterija cerkve sv. Antona Padovanskega v Markovščini, samó tisočico pa v letnici 1659 na obzidnem portonu pri cerkvi Marijinega rojstva v Kačičah.
- 56 Na njenem portalu je vklesana letnica: 168Z. Brezoviški kronist jo je zmotno prepisal kot letnico 1687, ker je spregledal spodnjo prečko dvojke, ki je oblikovana kot črka Z, in preostali del števk prebral kot število 7. Prim. ROŽIČ 1955 (op. 4), str. 3.
- 57 Prim. ROŽIČ 1955 (op. 4), str. 3.
- 58 *Urbar cerkve v Brezovici 1628* (op. 13), list 64. Mojster je takrat dobil dve ovci, dvakrat po dva polovnika in enkrat pol polovnika prosa. Polovnik je votla mera za žito na Primorskem, 20 do 25 litrov.
- 59 *Urbar cerkve v Brezovici 1628* (op. 13), list 76. Župnik Rožič jo je opisal kot preprosto delo v lesu. Leta 1967 je bila odstranjena. Prim. ROŽIČ 1955 (op. 4), str. 5, 74, 80. Ker se v urbarju omenja tudi neko plačilo zidarju Rojini za kamne za prižnico, morda omenjena lesena prižnica ni bila več Anžetovo, ampak neko kasnejše delo. Ker je bila pred leti uničena, tega zdaj ni mogoče preveriti.
- 60 *Urbar cerkve v Brezovici 1628* (op. 13), lista 81v, 85. Iz zapisanega ni prav jasno, ali gre v teh treh primerih za tri različna izplačila ali vsakokratni večji znesek pomeni le povečanje prejšnjega zaradi na novo opravljenih del.
- 61 *Urbar cerkve v Brezovici 1628* (op. 13), listi 77v, 78, 81, 81v. V tem času je Rojina prejel 50 polovnikov rži, 4 polovnike soržice, 3 polovnike pšenice, nekaj prosa in drugega žita, nekaj olja, dva bokala vina, nedoločeno količino volne in lanu, kravo, junico, 7 ovc, 2 kozi, 1 kozlička, 2 koštruna (*castrado*) in verjetno še precej perutnine (*tanti animali*). Poleg tega je bil poplačan neki njegov dolg v znesku 120 lir. V izvorniku se enkrat navaja kot mera za žito polovnik (*polonico*), drugič pezenal (*pesenale*), dejansko pa sta sinonima.
- 62 Župnik Rožič napačno navaja kot datum izdelave krstnega kamna leto 1676 in vrednost 220 dukatov. V urbarju pri navedbi tega zneska z dne 25. marca 1675, in ne 1676, kot piše Rožič, ni naveden konkretni namen izplačila. Prim. ROŽIČ 1955 (op. 4), str. 74, in *Urbar cerkve v Brezovici 1628* (op. 13), list 85. Brezoviški stenski krstni kamen, ki je izdelan iz raznobarnih marmorjev in ima v medaljonu zgoraj relief krsta v Jordanu, je bil vzidan v steni levo od glavnega vhoda v cerkev, kasneje pa je bil prestavljen in vzidan v slavaloločno steno levo od prezbiterija. Podobno kot pri prižnici se tudi pri krstnem kamnu zastavlja vprašanje o njegovem avtorstvu, saj že leta 1683 najdemo v urbarju tudi podatek, da so dali 24 lir na račun za krstni kamen Štefanu Bandiju. Prim. *Urbar cerkve v Brezovici 1628* (op. 13), list 128v.

osmerolistni rozeti s po štirimi suličastimi prašniki. Rojinovo avtorstvo potrjuje biserni niz na podbojih, v katerem se izmenjujejo paličice in po trije biseri, povezani z nitjo, kakršnega smo videli na portalu cerkve sv. Petra v Povirju. Okni sta oblikovani tako kot pri cerkvi v Hrpeljah, le da je tukajšnja različica zvrnjenege lilijastega križa na pokončnih običajne oblike.

V notranjščini sta nedvomno njegovo delo stopnici (in najbrž tudi nekdanji tlak) prezbiterija, ki sta datirani z zdaj deloma zakrito letnico: 16[.].⁶³ Tisočica je podobna grški mali črki alfa.

13. maja 1675, takoj po opisanih predelavah cerkve, so predstavniki soseske v Brezovici v navzočnosti sodnika Oktavija Pulina in kooperatorja Antona Geržela sklenili z mojstrom pogodbo za zidavo zvonika, zapisal pa jo je takratni brezoviški župnik Benedikt Fogarino.⁶⁴ Pogodili so se za izdelavo rezanega kamna za zidavo zvonika cerkve sv. Štefana za 235 dukatov, temu znesku pa so dodali še zrebico. Dogovorjeno je bilo tudi, da bi moral mojster Anže v primeru, če bi manjkalo še deset vogelnikov iz rezanega kamna, manjkajoče vogelnike sklesati na svoje stroške.⁶⁵

Tudi zvonik v Brezovici je oglejskega tipa, trinadstropen, visok 35 metrov,⁶⁶ z vhodno lopo iz klesanega kamna in s šivanimi vogali v nadstropjih. Priprava kamenja zanj in zidava sta trajali do leta 1678. O dograditvi priča plošča z napisom v prvem nadstropju zvonika. Razrešeno besedilo na njej se glasi: *IAEC TVRRIS AD / M(AIOREM) D(EI) G(LORIAM) ET H(ONOREM) S(ANCTI) / STEPHANI PROTH(OMARTYRIS) / EX FVNDAMENTIS / ERECTA EST / ANNO D(OMI)NI 1678.*⁶⁷ Napisna plošča je zglajena in ima profiliran okvir, kot tista v Hrpeljah. Tudi napis je klesala ista roka kot v Hrpeljah, vendar si je klesar tukaj privoščil to površnost, da utorov črk ni sklesal do dna.⁶⁸ V pisavi opozarjamo na tisočico z ležečo spodnjo zanko, podobno grški mali črki alfa (kakršno smo opazili na stopnici prezbiterija), in zgoraj odprto osmico, ki sta značilnost nekaterih napisov Anžeta Rojine.

V času, ko je zidal zvonik, je v računih za leta 1675, 1677 in 1678 zapisanih več izplačil na njegovo ime. Med njimi se v prvem izrecno omenja kamenje, druga izplačila za razna dela pa niso podrobneje obrazložena, a se verjetno prav tako nanašajo na zvonik.⁶⁹ Iz drugih sočasnih stroškov cerkve sv. Štefana lahko razberemo, da je mojster Anže v letih 1676 in 1678 tudi prekrival njeno streho.⁷⁰

Ko je Rojina leta 1675 podpisal pogodbo za zvonik v Brezovici, je opravil tudi večje delo pri cerkvi sv. Jurija na Taboru nad Bačem pri Materiji. Taborski cerkvi, ki je bila tedaj posvečena Sv. Duhu in je spadala pod vas Povžane, je tedaj prizidal veliko vhodno lopo, *klanico*. O tem pričajo izplačila mojstru v letu 1675 in njihov povzetek v vrednosti

63 Drugi del letnice je bil zazidan pri postavitvi novega oltarja proti ljudstvu. Kako se glasi cela letnica, ni bilo mogoče izvedeti, verjetno pa se nanaša na eno izmed let od 1670 do 1674.

64 Benedikt Fogarino je bil v letih 1650–1662, 1671–1675 in 1676–1690 župnik v Dolini, v letih 1666–1668, 1675–1676 in 1677–1678 v Brezovici, vmes pa je v letih 1668–1671 služboval še v Loki oziroma Predloki. V štiridesetih letih njegovega župnikovanja so bile zgrajene ali vmesidane številne cerkve v teh župnijah; pri tem sta največ sodelovali Felicijanova delavnica v Rodiku in Rojinova v Brezovici. V gradbenih napisih na cerkvah zato pogosto beremo Fogarinovo ime.

65 Prim. ROŽIČ 1955 (op. 4), str. 72; *Urbar cerkve v Brezovici 1628*, list 140. Celotno besedilo te zanimive pogodbe se glasi: *Laus Deo / Com in presente Scritto Se' dichiara qualm.^{re} Li Vicini di Bresouizza, in presenza del Sig.^o Ottauo Pulino come G'iuiridicente, presente me Benedetto Fogarino piev.^o et il R.^{do} Sig. pre Antonio Gersel coop.^{re} Michel Bam, Thomaso Michol, Matthia Stanziz, et altri Vicini, ch' il mistro Anse Roina Intaliator de Sassi habia cordato com noi per li Sassi intagliati per fabricar la torre della chiesa di Santo Steffano di detta Villa per ducati doicento et trenta cinq₃ - com aggiunta di Vna poledra, com patto che mancando diece cantoni intagliati, ch' esso mistro Anse Sy obligato intagliar Li à Spese proprie: cosi Se chiama pagato, et Sodisfatto, in tutto, et tutto. Dato in Bresouizza li 13. Mag^o 1675. / P Benedetto Fogarino mp / Presenti Michel Stanziz: Steffano Bam, Gregor Jercouziz. Tukaj naj opozorimo še na podrobnost, da je v pogodbi mojster Rojina izjemoma označen z izrazom *intaliator de sassi*, torej kot klesar, kamnosek, ne zidar, *murator*, kakor so tedaj na splošno rekli tudi kamnosekom.*

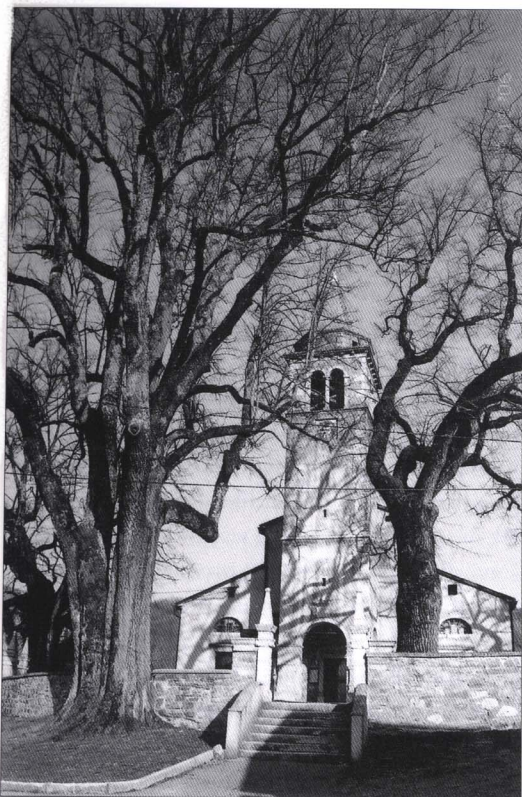
66 Prim. ROŽIČ 1955 (op. 4), str. 5.

67 Prevod prof. Primoža Simonitija: *Ta stolp je bil iz temeljev postavljen v večjo slavo božjo in na čast svetemu Štefanu prvomučenca leta Gospodovega 1678.*

68 Na napisnem polju je nekaj sledov zabrisanih črk prvotnega napisa. Po tem sklepamo, da gre tukaj za svojevrsten palimpsest v kamnu, ki je najbrž nadomestil napis o začetni stopnji zidave zvonika. Če je moral mojster odklesati prvotni napis in vklesati novega na že vzidani plošči, je omenjena površnost pri klesanju črk tembolj razumljiva.

69 *Urbar cerkve v Brezovici 1628* (op. 13), listi 86, 88v, 90, 90v, 95v, 96, 99v. Precej plačil je spet v naturalijah (rž, ajda, proso, pšenica, soržica, sir, vino, krava s teličkom, ovca).

70 *Urbar cerkve v Brezovici 1628* (op. 13), list 88, priložen listič z letnico 1678.

Anže Rojina, prezidava cerkve in zvonika, 1675–78. Brezovica, ž. cerkev sv. Štefana

Anže Rojina, sklepní kamen prednjega loka lope s podpisom mojstra in letnico 1675. Bač pri Materiji, p. cerkev sv. Jurija

40 dukatov v naslednjem letu.⁷¹ Lopa z dvokapno streho je s stranskima stenama prislonjena k cerkvenemu pročelju, v prednjem delu pa je odprta na vse strani s tremi slopnimi arkadami iz klesanega kamna. Volutno oblikovan kamen z visečim listnim ornamentom, ki sklepa prednjo arkado, ima na spodnjem licu vklesan komaj opazen mojstrov monogram *AR*.

Rojina je verjetno naredil tudi portal za cerkev sv. Panteleona nad Hotično. Tako sklepamo po vpisu v urbarju te cerkve, da so dali leta 1678 za vrata 31 lir *al Mistro Ans*.⁷² Stopnjevito profilirani portal s simsom pri tej cerkvi ima na prekladi razprto vklesano letnico 1679.

Istemu mojstru lahko pripišemo tudi visoki kamniti križ v Povžanah, ki ima na masivnem spodnjem kockastem podstavku razprto vrezano letnico 1678 z značilno tisočico in osmico, na drugem podstavku pa na vseh straneh sklesane zvrnjene lilijaste križe, kakršni so na bazah glavnega portala cerkve v Brezovici. Danes je, žal, hudo predelan.

Prizaneseno ni bilo niti visokemu kamnitemu križu ali *pilu*, ki je stal na dvostopenjskem podestu v križišču sredi Gorenja pri Divači. Na Rojinovo roko je spominjala oblika tisočice, s katero se je začejala letnica 1672 na njegovem podstavku. Kakor je videti na fotografiji, posneti tik pred drugo svetovno vojno, je imelo znamenje trebušast steber z vratnim obročem in profiliran štirioglat kapitel.⁷³ Križ na njem je bil tedaj že razbit, po drugi svetovni vojni pa je celo znamenje po nesreči podrl tovarnjak.⁷⁴

71 ŽA Slivje, *Urbar cerkve v Taboru 1633*, listi 1v, 60, 60v, 62.

72 *Urbar cerkve v Hotični 1635* (op. 22), list [48].

73 Fotografijo hranijo v zasebnem arhivu, Gorenje pri Divači 36.

74 Ustni vir: Karlo Mahnič, Gorenje pri Divači 27 (3. december 2000).

Leta 1680 je bilo v brezoviški urbar vpisano majhno izplačilo neimenovanemu zidarju za *porton*.⁷⁵ To je levi porton v obzidju pred cerkvijo, ki ima na nastavkih kapitelov razprto vklesano deljeno letnico 1680. Tisočica in osmica spet izpričujeta Rojinovo roko. Porton sestavljata profilirani bazi, krepka pokončnika, nizka, skoraj sploščena jonska kapitela in izrazitejša profilirana nastavka, ki nosita umetelno oblikovana obeliska ali *piramidi* s kroglo na vrhu. Opozoriti kaže predvsem na reliefno okrasje pokončnikov v obliki velikih podolgovatih četverolistov in njihovih polovic, medtem ko je na nastavkih bolj običajno geometrijsko okrasje. Po takih četverolistih lahko Rojini pripišemo in s tem hkrati približno datiramo tudi obzidni porton pri cerkvi sv. Primoža in Felicijana v Gradišču pri Materiji, ki pa nima več kapitelov, in zahodni obzidni porton pri cerkvi sv. Krševana v Hrušici.

Verjetno je bil približno sočasno z levim obzidnim portonom v Brezovici postavljen tudi desni porton, podobno kot so že pred tem naredili v Rodiku in Dolini pri Trstu.⁷⁶ Ne sme nas namreč zavesti rimska letnica 1714 na njem, ki že s svojim nenavadnim, težko opaznim mestom na notranjem licu levega pokončnika zbuja dvom o svojem pomenu. Po vsej verjetnosti so z njo datirali neki drugotni poseg na obzidju, s katerim je bilo ograjeno pokopališče okrog cerkve.

Desni porton je oblikovan podobno kot levi, dopolnjujeta pa ga še profilirani ogredji na prizidanih krilih. Na bazah pokončnikov so sklesani pokončni in zvrnjeni lilijasti križi (na prednji strani z dodatnimi trilisti v kotih pravokotnih polj), ostali deli pa so okrašeni z geometrijskim okrasjem. Poleg krogov in njim priležnih likov opazimo na hrbtni strani pokončnikov tudi niza rombov. Ti so v teh krajih razmeroma redek ornament, zato lahko v njih vidimo značilnost Rojinove delavnice. Po takšnem geometrijskem okrasju ji lahko pripišemo tudi obzidni porton pred že omenjeno cerkvijo v bližnji Markovščini, po različici pokončnih lilijastih križev pa še vzhodni porton v obzidju cerkve sv. Lovrenca na Pregarjah.

Najbolj bogato in umetelno oblikovan obzidni porton, ki je prišel iz Rojinove delavnice, pa je bil postavljen 1680. leta pred že opisano cerkvijo v Gabrčah pri Senožečah. Od portonov v Brezovici se razlikuje predvsem po tem, da je na vsaki strani razširjen s krilom iz rezanega kamna, ki nosi gladek friz in ogredje ter polovično odprto ločno čelo. Bazi in pokončnika, ki imata na licih po dve poglobljeni polji, so okrašeni s številnimi reliefnimi lilijastimi križi.

Naslednje Rojinovo delo, izpričano v urbarju, je zvonik cerkve sv. Antona v Prebenegu v župniji Dolina. Ta je najskromnejši izmed treh zvonikov, ki jih je zidal Rojina. Pogodba za zidavo, ki jo je tudi tokrat zapisal župnik Benedikt Fogarino, je bila sklenjena med mojstrom in prebeneško sosesko 1. julija 1682. Dogovorili so se, da bosta cerkvena ključarja sproti plačevala mojstru za vsako opravljeno dnino po 2 liri in 5 soldov, njegovemu delavcu pa po 1 liro in 5 soldov; povrnila jima bosta tudi vse stroške. Mojster pa se je zavezal, da bo dal za zvonik potrebno železo in ga tudi obdelal na svoje stroške.⁷⁷ Kakor kažejo številna plačila v urbarju, je zidava zvonika trajala od leta 1682 do 1684, zidar in njegov delavec pa sta za delo in drugo prejela približno 800 lir.⁷⁸

V času, ko je mojster Rojina zidal zvonik v Prebenegu, se je lotil tudi dela za cerkev sv. Antona Padovanskega v Markovščini, spet v domači župniji. Leta 1683 je zanjo naredil portal. Po računu, datiranem z zadnjim dnem oktobra tistega leta, je dotlej prejel zanj celotno plačilo v znesku 107 lir.⁷⁹ Portal sestavljajo nizki bazi, pokončnika s kapiteloma, preklada, gladek friz iz temnejšega apnenca in sims. Na frizu je razprto vklesana letnica 1683, v kateri sta značilno oblikovani tisočica z ležečo zanko in zgoraj odprta osmica. Naslednje leto je markovski cerkvi prizidal lopo (*Piramide*)⁸⁰ in, sodeč po računih ključarjev,

75 *Urbar cerkve v Brezovici 1628* (op. 13), list 123v.

76 Prim. PREMRL 2004 (op. 2), str. 289, 302–304; PREMRL 2005 (op. 33), str. 7, 10, 12.

77 ŽA Dolina, *Urbar cerkve v Prebenegu 1649–1752*, list 196v. Besedilo pogodbe se glasi: *Li primo de Luglio 1682. / Nel qual giorno Segguí il acordio tra li Vicini à Prebenech, et il Mistro Anse Roina de Bresouizza di fabricare una torre, ò uero campanille auanti La chiesa compatto che Li chaneuari della detta chiesa pagerano La giornata ogni giorno ad esso M.ro Anse L 2 : 5 al Suo Seruitore ogni giorno L 1 : 5 com obbligo ch' esso mistro Anse adoperara Li suoi propy ferri, et li accomodera à Suo conto : Li Vicini, et chaneuary poi gli darano Le spese, ad esso, et al suo Seruitore. / Furono presenti à questo Scritto il Simon parauel Zupano: Michel Vodopieuz, et il Thomaso Seruiul. / Pre Bened.o Fogarino Pieuano.*

78 *Urbar cerkve v Prebenegu 1649–1752* (op. 77), listi 114, 115, 115v, 117, 117v, 119, 195v. Ker ni jasno, kateri zneski pomenijo dejanska izplačila zidarskemu mojstru in kateri ne, naš seštevek celotnih stroškov ni zanesljiv, vendar je nekako sorazmeren z 235 dukati (= 1410 lir) za zidavo zvonika v Brezovici.

79 ŽA Slivje, *Urbar cerkve v Markovščini 1638*, list [1].

80 V novoveški latinščini pomeni *pyramis* tudi lopo. Prim. Joannes BELLOSZTENECZ, *Gazophylacium seu latino-illyricorum onomatum Aerarium, Zagrabiae 1740* [reprinta Zagreb 1972, 1998], str. 1004.

zanjo prejel skupni znesek 94 lir. Večja vrednost plačil je bila v naturalijah: lanu, svinjskem mesu, pšenici, rži, soržici in ovsu. Rojinove lope ni več, na njenem mestu stoji novejši zvonik, ki je nadomestil nekdanjo zvončnico na pročelju.

Na Rojinovo delavnico opozarja tudi sočasni slavolok cerkve sv. Mihaela v Malih Ločah. Na volutnem sklepnem kamnu z visečim listom ima namreč vklesano letnico 1682 s števkami, ki so na las podobne tistim na zakristiji v Brezovici. Takrat je Anže Rojina delal tudi tlak (*Salizo, terrazo*) za cerkev sv. Janeza Krstnika v Boljuncu blizu Trsta. V urbarju se v zvezi s tem vrstijo manjša izplačila na njegovo ime že v letih 1680–1682; kot kaže povzetek iz leta 1685, pa je bilo to delo končano v tistem letu.⁸¹ Med zapisi je zanimiv podatek, da so kamenje pripeljali iz Lipice.⁸² Istega leta je izdelal tudi kamnit oltar sv. Antona Padovanskega za cerkev blažene Device Marije, danes Marijinega vnebovzvetja, na Gori nad Povirjem, ki pa se ni ohranil. Dne 30. aprila 1685 je bila v povirskem župnišču med Rojino ter ključarjema župnijske cerkve sv. Petra, drugimi vaščani in župnikom zanj soglasno dogovorjena končna cena 130 dukatov.⁸³

V letih 1686 in 1687 je Anže ponovno delal v okolici Trsta, in sicer v Zabrežcu in na Jezeru. V Zabrežcu oziroma Borštu je cerkvi sv. Antona prizidal lopo (*La Claniza*), pokrtil pa je ni, "ker je iz tega življenja odšel v boljše življenje". Streho so potem pokrili "mojstri iz Trsta."⁸⁴ Za opravljeno delo so pokojnik za življenja in dediči po njegovi smrti prejeli skupni znesek 1015 lir.⁸⁵ Sredi 19. stoletja so staro cerkev sv. Antona z lopo vred podrli in sezidali novo. Za ločni del srednjega lunetnega okna v severni steni nove cerkve so uporabili lok z volutnim sklepnim kamnom, ki je po vsej verjetnosti preostanek ločnega portona Rojinove lope. Na sklepnem kamnu z listnim okrasom je namreč vklesana letnica 1686, na ločnih delih ob njem pa napis: *Svb Be(nede)to F(ogari)no P(aroch)o*.⁸⁶

Za cerkev sv. Lovrenca na Jezeru⁸⁷ je tudi prizidal lopo in jo pokrtil. Skupni znesek plačila za opravljeno delo pri njej v obeh letih znaša približno 300 lir; manjši znesek iz tega naslova pa je bil izplačan že Rojinovi vdovi.⁸⁸ Tudi o tej lopi ni več sledu, poleg tega ni jasno, kje bi sploh lahko bila stala.

Življenjska in delovna pot mojstra Anžeta Rojine se je leta 1687 končala, gornji pregled njegovih del pa ni dokončen. Na tem mestu navajamo še nekatera nedatirana dela, ki jih pripisujemo mojstru, a jih nismo znali časovno uvrstiti v njegov opus. Kot prvo omenimo kapelo božjega groba zraven cerkve v Brezovici, ki jo zdaj uporabljajo za mrtvašnico in shrambo ali ropotarnico. Njen portal z valovito profiliranimi podboji, gladkim frizom iz temnega apnenca in simsom je v spodnjem delu okrašen z dvema paroma osmerolistnih rozet kvadratatega obrisa. Na dvorišču hišne številke Brezovica 48, po domače *Pri Fjaškotovih*, je za podstavek improvizirane lesene klopce uporabljena baza portala, ki ima lice okrašeno z rozeto, na moč podobno tistim z baz portala božjega groba. To relikvijo je po hišnem izročilu prinesel domov njihov prednik pred kakšnimi sto petdesetimi leti izpod Svetega hriba nad Brezovico, kjer je nekdanja stala kapela.⁸⁹ To je bila božjepotna cerkev Matere Božje v Leskovju, vrhu Sv. križa pod vasjo Gradišče, ki jo je dal cesar Jožef II. zapreti, 1818. leta pa je bila podrt.⁹⁰

81 ŽA Dolina, *Urbar Boljunec 1673* (op. 1), listi 56v, 58, 58v, 59, 60, 67v, 68, 68v, 212v, 213. Za to delo je prejel v skupnem seštevku 183 lir.
82 *Urbar Boljunec 1673* (op. 1), list 58. Na tem mestu pripomnimo, da Rojinovi najbrž niso imeli svojega kamnoloma, saj v neposredni okolici Brezovice ni znano nobeno nahajališče primernega kamna. Anže se je moral z njim oskrbovati drugod, čim bližje vsakokratnemu gradbišču. Deloma ga je najbrž kupoval tudi od Anžeta Felicijana, ki je lomil kamen v bližini Rodika. Prim. PREMRL 2004 (op. 2), str. 295, 296.

83 *Urbar cerkve sv. Petra v Povirju 1635* (op. 12), list [187v]. Temu znesku so dodali še tri ovce in dva memika ajde. Hkrati je bilo ugotovljeno, da je mojster do tistega dne že prejel vrednost 111 dukatov v gotovini in žitu. 4. junija 1685 je župnik pripisal, da je bilo mojstru izplačanih vseh 130 dukatov.

84 ŽA Dolina, *Urbar cerkve v Zabrežcu 1644*, list 198v. Celotno besedilo: 1687. *Fu stimata La claniza accanti La chiesa di Santo Antonio in Sabresaz d' un Mistro detto il Strologo Schudi cento, et uno, et mezzo, fa L 1015 In questo conto non fu compreso il coperto, per esser il Mistro partito da questa à melior uita: uennero altri mistri da Trieste per copirla*. Tu je tudi edina omemba (zidarskih) mojstrov iz Trsta, ki sem jo našel v sočasnih urbarjih na obravnavanem območju!

85 *Urbar cerkve v Zabrežcu 1644* (op. 84), list 199.

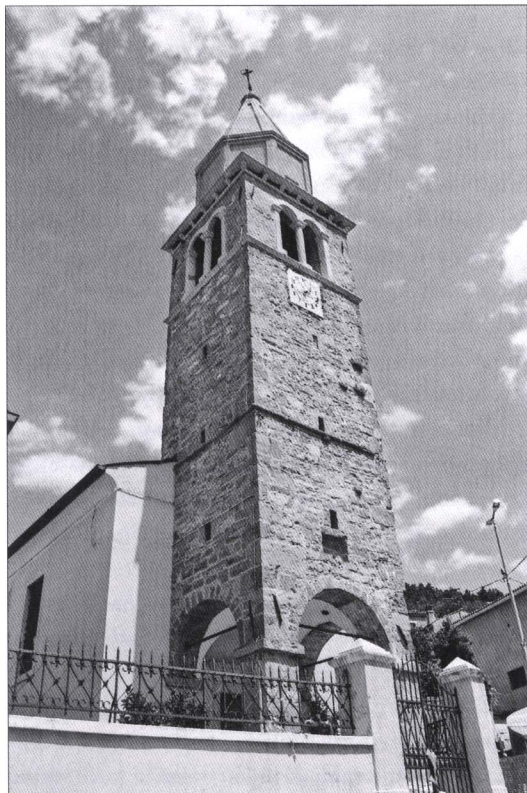
86 V prevodu: *V času župnika Benedikta Fogarina*.

87 Župnik Angel Kosmač piše, da cerkev nosi letnico nastanka 1665, vendar je pri ogledu ni bilo mogoče opaziti. Prim. Angel KO-SMAČ, *Boršt skozi čas*, Trst 1998, str. 18.

88 ŽA Dolina, *Gospodarska knjiga bratovščine sv. Lovrenca na Jezeru 1646*, listi [81–86, 88].

89 Menda so jo izkopali, ko so krčili svet za travnik na parceli Sedlice, na prevalu med Brezovico in Odolino. Po izročilu je bila cerkev požgana, kasneje pa so njeno kamenje porabili pri zidavi cerkve v Brezovici. Po izjavi: Aleš Gerk, Brezovica 48 (29. junija 2004); Stanislav Gerk, Hrpelje, Slavniška cesta 5 (19. septembra 2005).

90 *Krajevni leksikon Slovenije*, 1, Ljubljana 1968, str. 313. Prim. ROŽIČ 1955 (op. 4), str. 2, 9.

Anže Rojina, zvonik, 1684.
Prebeneg, p. cerkev sv. Antona

Luka Rojina, obzidni porton, 1702.
Račice, p. cerkev sv. Roka (vse foto B. Premrl)

Zadnje nedatirano delo, ki ga lahko zanesljivo pripišemo Anžetu Rojini, je romarska cerkev sv. Štefana na Mrzli gori nad Račicami, blizu meje s Hrvaško, zdaj v ruševinah. Posredno jo je mogoče umestiti v Rojinov čas tudi na podlagi podatka, da je imela zvon z letnico 1651.⁹¹ Na enem izmed delov zrušenega slavoloka je vklesan tak pozicijski križec, kakršni so na zvonikih v Povirju in Brezovici. Zanesljiv dokaz, da je kamnoseška dela za to cerkev opravil Anže Rojina, pa je volutni sklepni kamen prezbiterija z visečim listnim ornamentom, ki je popolnoma enak tistemu pri cerkvi sv. Jurija na Taboru, na katerem smo odkrili Rojinov podpis.

TRETJI IN ZADNJI ROD: KAMNOSEK LUKA ROJINA

O Anžetovem sinu Luki, ki je nadaljeval očetovo obrt, so znani vsi matični podatki, o njegovih delih pa je razmeroma malo virov. Rodil se je 8. oktobra 1669 v Brezovici. Ker je imel ob očetovi smrti komaj osemnajst let, je najbrž nekaj časa vodila obrt mati Helena, ki je preživela pokojnega moža za devet let. Umrla je 17. maja 1696, po nezanesljivih podatkih iz mrliške knjige stara šestdeset let.⁹² Dne 18. septembra istega leta je tedaj že sedemindvajsetletni Luka vzel za ženo Jero, hčer pokojnega Tomaža Piriha iz Vipave.⁹³ Imela sta tri otroke: leta 1697 se jima je rodila hči Marina, v letih okrog 1700 in 1704 pa sinova Janez in Anton. Sinova sta kmalu umrla: prvi približno pri dveh letih, drugi kot dojenček v sedmem mesecu. Prezgodnja smrt je zadela tudi Luko. Bil je 31. avgusta 1708, kmalu po vrnitvi z romanja na Sveto goro

91 Prim. Anton GNIRS, *Alte und neue Kirchenglocken als ein Katalog der Kirchenglocken im österreichischen Küstenlande und in angrenzenden Gebieten mit Beiträgen zur Geschichte der Gussmeister*, Wien 1917, str.78.

92 *MMK Brezovica 1640–1696* (op. 8).

93 Pri tem je opazna podobnost z okoliščinami porok dveh sinov mojstra Anžeta Felicijana v Rodiku. Prvorojeni Anže Felicijan mlajši se je poročil takoj po smrti očeta in je nasledil njegovo delavnico, mlajši sin Jurij pa se je oženil takoj po materini smrti.

nad Gorico, ko je imel komaj osemtrideset let.⁹⁴ Z njim je ugasnil tudi Rojinov rod v Brezovici. Nekaj podatkov o njem najdemo še v urbarju bratovščine blažene Device v Brezovici. Iz njih izhaja, da se je med njene pobožne brate vpisal že 1685. leta, od leta 1691 do 1716 pa se navaja njegovo ime tudi na seznamu njenih dolžnikov.⁹⁵

Vse kaže, da je Luka opravljal predvsem kamnoseška dela. Medtem ko v cerkvenih urbarjih označujejo njegovega očeta Anžeta, ki se je v svojem plodnem življenju loteval zidarskih, kamnoseških in kiparskih ter rezbarskih in kovaških del, praviloma kot zidarja, nastopa Luka v njih kot kamnosek (*Picapietra*, *Taglia Pietra*). Edino njegovo arhivsko nedvomno izpričano delo je stopnišče pred romarsko Marijino cerkvijo Na péčeh v divjini skalne soteske potoka Glinščice med vasema Boljunec in Botač. Pomembnejša izplačila na Lukovo ime kažejo, da je bilo narejeno in postavljeno v letih 1691–1692. V tem času je prejel zanj približno 370 lir v gotovini, tej vsoti pa je najbrž treba prišteti vsaj še 5 urn vina, vrednih 60 lir. Morda se na Luko nanaša tudi nekaj plačil za to stopnišče in za gradnjo zidu ob njem v letih 1695–1696.⁹⁶ Današnje stopnišče pred cerkvijo je nedvomno mlajše. Po stilu oken na obeh straneh portala cerkve Na péčeh bi sodili, da Luka ni bil prvi Rojina, ki je delal tukaj. Zlahka ju pripišemo njegovemu očetu Anžetu, portal, ki je datiran z letnico 1647, pa bi utegnil biti delo deda Vincenca.

V gospodarski knjigi bratovščine sv. Lovrenca na Jezeru je v računu za leto 1691 omenjen strošek za dve okni.⁹⁷ Nedvomno sta to kvadratasti okni v pročelju, z valovito profiliranimi oknjaki, bisernikom in osmerolistnimi rozetami s poširimi prašniki, ki smo jih že videvali na kamnoseških izdelkih Rojinove delavnice. Ker je Luka sočasno delal pri bližnji cerkvi Na péčeh, ju še najbolj utemeljeno pripišemo njemu, čeprav bi ju lahko bil sklesal tudi Anže Felicijan mlajši iz Rodika. Verjetno je Luka sočasno naredil tudi portal, ki pa je bil sredi 19. stoletja nadomeščen s portalom klasicistične oblike.

V urbarjih cerkva, na katerih območju je delovala delavnica Rojina, najdemo še nekaj podatkov o izdatkih za kamnoseško opremo. Čeprav v njih ni navedeno ime kamnoseka, lahko ta kamnoseška dela glede na nekatere stilne sorodnosti in okoliščine ter kraj in čas nastanka še najbolj utemeljeno prisodimo Luki Rojini.

Med njimi je časovno prvi kropilnik v cerkvi sv. Antona v Markovščini, postavljen leta 1695. Kamnosek je v letih 1694 in 1695 prejel zanj 18 lir in kravo, vredno 25 lir.⁹⁸ Kropilnik ima masiven školjkasti bazen z ravno spodnjo stranjo, ne zaobljeno, kot je bilo tedaj običajno. Še bolj nenavadna je njegova noga, ki je oblikovana kot slop z živimi robovi namesto običajnega oblega balustra. Na njej je sklesana rozeta, ki je različica rozet z baz portala božjega groba v Brezovici in drugih podobnih rozet Anžeta Rojine. Lukova inovacija, ki jo je kasneje, kot bomo videli, variiral še na nekaterih drugih kamnoseških izdelkih, pa je cvetlica z dolgim olistanim stebлом in kar petimi večjimi in manjšimi tulipanastimi cvetovi v plitvem reliefu.

Sočasno je sklesal tudi kropilnik za cerkev sv. Antona v Prebenegu. Zanj so mu v letih 1694 in 1695 plačali skupno približno 100 lir.⁹⁹ Tudi ta kropilnik ima podoben bazen, le da ni tako masiven kot oni v Markovščini. Na njegovem obodu je vklesana letnica 1695 na obodu z značilno tisočico. Nogo ima spodaj kroglasto odebeljeno, nizka baza pa ima tri volutne izrastke z vmesnimi ločnimi izrezi, v katerih so primitivno sklesane krilate angelske glavice. Luki nedvomno lahko pripišemo še kropilnik z letnico 1693 v župnijski cerkvi v Brezovici. Soroden je tistemu v Prebenegu, nima pa reliefnih angelskih glav in tridelni bazi in njegov bazen z ravno spodnjo stranjo ni školjkasto oblikovan.

Isti roki lahko prisodimo tudi portal in stranski okenci v pročelju cerkve sv. Roka v Skadanščini. Portal, ki je oblikovan tako kot Anžetov portal v Markovščini, ima na gladkem frizu vklesan kratični napis z letnico: *I 6: G: G: III S A F F: 9: 7:*. Poleg običajne tisočice s spodnjo zanko v napisu kaže na Rojinovo delavnico tudi bogato okrasje, od lilijastih križev

94 V mrliški knjigi je starost pokojnika očitno napačno zapisana. Vzrok njegove prezgodnje smrti ni naveden, podrobneje pa so opisane okoliščine, po katerih lahko sklepamo, da je smrtno zbolel med vrnitvijo z romanja na Sveto goro. Vpis v mrliško knjigo se glasi takole: *31. Augusti 1708 / Lucas Roina muratius ex Bresouiza, an: 45. circit. obyt in dno provisus sacramento extremae unctionis, sed non potuit nec confiteri nec communicare du loquellam perdirat sed ante 8:0 dies in monte S:to fuit confessus et communicavit, die sequenti uero sepultus fuit per me in Coemeterio parochiali*. Prim. ŽA Slivje, *MMK Brezovica 1698–1756*, s. p.

95 ŽA Slivje, *Urbur bratovščine blažene Device v Brezovici 1696*, lista [2v, 48]

96 ŽA Dolina, *Urbur cerkve Na pečeh 1656*, listi 138, 139, 139v, 141, 147, 148.

97 *Gospodarska knjiga bratovščine sv. Lovrenca na Jezeru 1646* (op. 88), list [101].

98 *Urbur cerkve v Markovščini 1638* (op. 79), list [72, 73v].

99 *Urbur Prebeneg 1649–1752* (op. 77), lista 135, 136.

na bazah do rozet kvadratastega obrisa s suličastimi prašniki, še posebno pa nenavadna kombinacija parov tulipanovih cvetov in rombov na notranjih licih kapitelov.

Po krašenju s tulipani, kakršne smo videli na kropilniku v Markovščini, prepoznamo za izdelke Luke Rojine tudi nekatere obzidne portone. Tak je porton v obzidju cerkve sv. Roka v Račicah iz leta 1702. Je nekoliko skromnejši in enostavnejši od opisanega levega portona v Brezovici, ki ga je naredil Anže Rojina. Na obelisku na levi strani je letnica 1702, pod njo je reliefno oblikovan monogram *MAR*, na obelisku na desni pa *IHS*. Temu portonu je po obliki in okrasju podoben obzidni porton pred cerkvijo sv. Sabe v Podgorju pod Slavnikom. Od njegovih dveh preprostih obeliskov se je ohranil za zidom samo zelo okrnjen spodnji del enega izmed njiju, ki ima na dveh licih poškodovana napisa, na tretjem pa visok palmetni okras, ki spominja na olistano steblo s kropilnika v Markovščini. Sodeč po položaju napisov na njegovih licih, je to desni obelisk. Na notranjem licu je petvrstični napis: *B: / F: S: / A dA / TON[...]/ LA[...]*, na prednjem licu pa je okrnjen [*IHS / [...]* 7.¹⁰⁰ Iz tega razberemo, da je bil ta porton narejen leta 1707, leto dni pred Lukovo prezgodnjo smrtjo, in je potemtakem zadnje delo, ki mu ga lahko pripišemo.

Precej verjetno je, da je Luka delal tudi zvončnice. Še najlažje bi mu pripisali dvonadstropno zvončnico iz klesanega kamna na cerkvi sv. Primoža in Felicijana v Gradišču pri Materiji, ki je tudi datirana. Na kapitelu srednjega slopa v prvem nadstropju ima vklesano letnico z inicialkama v sredini: *I 6 S S 9 2*. Nastala je torej v času, ko je deloval Luka, oblikovana pa je v stilu brezoviške in rodiške delavnice. Tudi na njej opazimo med geometrijskim okrasjem kratke rombaste nize na lokih spodnji lin. Zelo podobna ji je dvonadstropna zvončnica iz klesanega kamna na cerkvi sv. Roka v Račicah, kjer je Luka 1702. leta postavil porton. Možno bi bilo, da je na prelomu iz 17. v 18. stoletje tam postavil tudi zvončnico.

Kot zadnje omenimo nedatirano dvonadstropno zvončnico iz rezanega kamna na cerkvi sv. Andreja v Merčah, to je blizu Povirja, kjer je Lukov oče Anže Rojina postavil zvonik župnijske cerkve, in nedaleč od Marijine cerkve v Šmarjah pri Sežani, na kateri je naredil zvončnico. Od že opisanih in omenjenih zvončnic se merčanska razlikuje predvsem po tem, da je prvo nadstropje, v katerem sta dve ločni lini, v višini njihovih lokov zoženo, kar ustvarja videz trinadstropnosti. Slopi in loki lin so okrašeni z geometrijskim okrasjem, med katerim so tudi nekakšni veliki četverolistni liki in njihove polovice, kakršnih se spomnimo z levega obzidnega portona v Brezovici. Po njih lahko zvončnico s precejšnjo verjetnostjo pripišemo Rojinovi delavnici, še raje očetu kot sinu. S tem pa jo tudi pogojno datiramo v čas približno od leta 1680 do Anžetove smrti leta 1687.

Rojinova stavbarska delavnica je v treh rodovih in približno osmih desetletjih delovanja prispevala velik in prepoznaven delež k cerkvenemu stavbarstvu na stičnem območju Brkinov, Krasa in Istre in njegovi podobi. Zelo verjetno je, da je več cerkvenih stavb sezidal že njen začetnik Vincenc Rojina, kar sklepamo po časovnem razponu, v katerem sta bili arhivsko izpričani dve njegovi deli, vendar je zaradi pomanjkanja pisnih dokumentov to težko dokazati. Vrhunec je brezoviška delavnica dosegla s številnimi pomembnimi cerkvenimi objekti, kamnoseškimi členi in drugimi izdelki, ki so delo Vincenčevega vsestransko nadarjenega in sposobnega sina Anžeta. Precej jih je arhivsko izpričanih ali dokazljivih s stilnimi in epigrafskimi primerjavami. Manj dokumentirano in v večji meri domnevno je delo zadnjega, prezgodaj preminulega brezoviškega mojstra Luke Rojine, ki je bil predvsem kamnosek. Njegov opus po svoje odseva krajevne razmere in čas, ko je bil potridentinski gradbeni program bogoslužnih objektov in kamnoseške opreme že v veliki meri uresničen in spričo tega zožen na manjša naročila.

100 Zaradi okrnjenosti in kratic je razumevanje tega, verjetno italijanskega napisa zelo oteženo. Na levem obelisku pa lahko zanesljivo rekonstruiramo vsaj okrajšavo Marijinega imena [*MAR*] in prvi del letnice [*17*].

LA BOTTEGA EDILE DEI ROJINA DI BREZOVICA NEL SEICENTO E AGLI INIZI DEL SETTECENTO

Tre generazioni di capimastri appartenenti alla famiglia Rojina furono attivi nel XVII e all'inizio del XVIII secolo nella zona a cavallo tra i Brkini, il Carso e l'Istria. Si tratta di un territorio che all'epoca era suddiviso tra la Contea di Gorizia, i dintorni di Trieste e il Ducato di Carniola, mentre da un punto di vista ecclesiastico comprendeva le parrocchie di Brezovica, Dolina, Povir, Senožeče e Hrušica, tutte afferenti alla Diocesi di Trieste. Per l'architettura sacra rurale di questo territorio è tipica la commistione dei caratteri stilistici del tardo Gotico, del Rinascimento e del primo Barocco, caratteri che si possono notare soprattutto nella lavorazione degli elementi architettonici scolpiti e nell'arredo lapideo.

Com'è possibile desumere dagli urbari ecclesiastici e delle confraternite religiose, che rappresentano la fonte archivistica più importante, tra i protagonisti dell'edilizia religiosa era proprio la bottega di Brezovica. Il suo fondatore fu Vincenc Rojina del quale ignoriamo la data e il luogo di nascita. Probabilmente giunse a Brezovica come mastro murario itinerante attorno al 1636, o forse anche prima. Dagli urbari veniamo a conoscenza che nel 1637 si è accordato per la costruzione del presbiterio e del campanile a vela della chiesa di Santo Stefano a Orehek ovvero a Kovčice nei Brkini, mentre tra gli anni 1647 e 1649 era occupato nella costruzione della chiesa dell'Invenzione della Croce a Kastelec, nella parte settentrionale dell'Istria. L'opera rimase incompiuta poiché Vincenc Rojina morì nel 1649. Sembra molto probabile che nel periodo 1636-49, e forse anche prima, la sua bottega sia intervenuta nella costruzione di altre chiese (ad es. a Črnotiče, Socerb, Rodik, Ocizla e ancora in altri luoghi).

A Vincenc successe il figlio Anže (*mistro Ans muratore*) che svolse un'attività poliedrica. Nato attorno al 1630, Anže si sposò nel 1660 con Helena dalla quale ebbe quattro figlie e due figli. La sua ricca attività terminò nel 1687, quando morì ancora intento a lavorare.

Le prime opere documentate di Anže sono il campanile e il portale della chiesa parrocchiale di San Pietro a Povir del 1659-61. Negli anni 1661 e 1670 fu impiegato a intervalli nella costruzione della chiesa di Sant'Elena a Hrpelje, i primi due anni in collaborazione con Anže Felicijan il vecchio di Rodik.

Opera di Anže Rojina è anche la chiesa di Sant'Antonio da Padova a Gabrče, che reca sul campanile a vela la data del 1664 e la prima sigla lasciata dal maestro: *MAR*. In base al suo tipico repertorio decorativo gli si può ascrivere anche le cappelle laterali e il presbiterio della chiesa di San Bartolomeo a Senožeče. Nel 1668 Anže Rojina realizzò il famoso campanile a vela su due livelli della chiesa dell'Assunta a Šmarje presso Sežana (Sesana), che è considerata una delle più belle chiese del Carso. Anche in questo caso gli è stato possibile assegnare l'opera sulla base della decifrazione della sua sigla lasciata nell'iscrizione latina. Anže fu attivo inoltre nella chiesa parrocchiale di Santo Stefano nella natia Brezovica. Sulla base degli urbari sappiamo che eseguì alcuni lavori già negli anni 1662-64, mentre successivamente intervenne ampiamente sul corpo della chiesa che dotò di importanti elementi scolpiti, come, ad esempio, il portale e le finestre della facciata eseguiti nel 1670-75. Nel 1675 i rappresentanti della comunità di Brezovica siglarono un contratto per la costruzione del campanile che fu ultimato tre anni dopo. Nello stesso anno del contratto Anže eresse anche il portico della chiesa di San Giorgio a Tabor sopra Bač presso Materija. Qui ritroviamo la sua terza e ultima firma ossia le iniziali *AR*. Sulla base delle caratteristiche forme dei numeri uno e otto nelle date scolpite gli possiamo ascrivere anche due capitelli stradali: le due alte croci lapidee di Gorenje presso Divača e di Povžane, che reca(va)no le date 1672 e 1678.

Suoi sono anche i portali della cinta della chiesa di Brezovica del 1680 e probabilmente i coevi portali delle mura attorno alle chiese di Gabrče, Pregarje, Hrušica e Gradišče presso Materija e forse ancora altrove. Agli anni 1682-84 risale la costruzione del campanile di Prebeneg, documentato dal contratto tra il mastro e la comunità del paese. A questo periodo risalgono anche il portale della chiesa di Sant'Antonio da Padova di Markovščina, la pavimentazione della chiesa di San Giovanni Battista a Bagnoli e probabilmente l'arco trionfale della chiesa di San Michele a Male Loče. Nel 1685 ultimò l'altare lapideo di Sant'Antonio da Padova per la chiesa dell'Assunta a Gora sopra Povir.

Negli anni 1686 e 1687 Anže è nuovamente attivo nei dintorni di Trieste, nelle chiese di Mocco ovvero a San Antonio in Bosco e a San Lorenzo. In entrambe le chiese costruì il portico anche se la morte gli impedì l'ultimazione di quello di Mocco.

Alla fine vanno menzionate alcune opere non datate, che denotano in modo inconfondibile le caratteristiche dello stile di Anže: la chiesa della Madonna di Leskovje sotto la Gradiščica, in passato già meta di pellegrinaggi, la cappella del Santo Sepolcro a Brezovica e la chiesa di Santo Stefano sopra Račice. Di tutte queste oggi si conservano pochissime vestigia oppure sono in uno stato di abbandono e rovina.

Il mestiere di Anže fu continuato dal figlio Luka che però, a quanto sembra, fu soprattutto scalpellino. Luka nacque l'8 ottobre 1669 a Brezovica e si sposò il 18 settembre 1696 con Jera Pirih di Vipava (Vipacco). Nel matrimonio nacquero tre figli, ma i due maschi morirono in tenera età. Il 1° agosto del 1708 la prematura morte colse anche Luka e con lui si estinsero i Rojina di Brezovica.

L'unica opera documentata di Luka è la scalinata davanti alla chiesa della Madonna "Na péčeh" nella gola della val Rosanda tra i paesi di Bagnoli e Botazzo (1691-92). Coevi dovrebbero essere anche le cornici di due finestre della chiesa di San Lorenzo nella vicina Jezero. A lui vanno senz'altro ascritti anche il portale e le finestre sulla facciata della chiesa di San Rocco a Skadanščina (1697). Sulla base di alcune similitudini stilistiche e sulla base del luogo e del tempo di realizzazione gli possiamo ascrivere anche le acquasantiere della parrocchiale di Brezovica (1693) e delle chiese di Sant'Antonio di Markovščina e di Prebeneg (entrambe del 1695).

Sulla base dei mazzi di tulipani, con i quali Luka decorò le acquasantiere della chiesa di Markovščina, è possibile attribuirgli anche i portali delle cinte murarie delle chiese di San Rocco a Račice (1702) e di San Saba a Podgorje sotto lo Slavnik. In base al tipico decoro geometrico gli possiamo infine assegnare anche il campanile a vela della chiesa dei Santi Primo e Feliciano a Gradišče presso Materija (1692), nonché quelli non datati delle chiese di San Rocco a Račice e Sant'Andrea a Merče vicino a Povir.